

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Teemu Hänninen

Aggressiivisen verosuunnittelun teoria ja käytäntö

Tarkastelussa hybridijärjestelyt aggressiivisen verosuunnittelun välineenä

Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö
Talousoikeuden pro gradu -tutkielma
Vero-oikeus

Vaasa 2020

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Teemu Hänninen	
Tutkielman nimi:	Aggressiivisen verosuunnittelun teoria ja käytäntö : Tarkastelussa hybridijärjestelyt aggressiivisen verosuunnittelun välineenä	
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri	
Oppiaine:	Talousoikeus	
Työn ohjaaja:	Siru Lönnblad	
Valmistumisvuosi:	2020	Sivumäärä: 80

TIIVISTELMÄ:

Aggressiivinen verosuunnittelu, verosuunnittelu ja veronkierto ovat herättäneet paljon keskustelua 2000-luvun alusta lähtien. Veropoliittiset aiheet, uudet direktiivit ja haitallisten verokäytänteiden eliminoiminen ovat olleet EU:n lainsäädännön ja talouspoliittisten päätösten keskiössä viime vuosina. Yhtenä huolenaiheena on ollut monikansallisten yritysten aggressiivinen verosuunnittelu, jonka yhteydessä yritykset käyttävät tarkoituseriltään erilaisia verosuunnittelun metodeja minimoidakseen verotustaan.

Tässä tutkielmassa keskitytään monikansallisten yritysten hyödyntämien aggressiiviseksi luokiteltujen verosuunnittelumetodien tutkimiseen. Tarkasteltavia metodeja ovat siirtohinnoittelu, verosopimuskeinottelu sekä velkajärjestelyiden hyödyntäminen ja alikapitalisointi. Lisäksi erityistarkastelussa ovat hybridijärjestelyt aggressiivisen verosuunnittelun välineenä. Tutkielmassa käsitellään myös kansainvälisen verotuksen periaatteita, haasteita ja haitallisen verokilpailun poistamiseen tähtäviä toimenpiteitä.

Tutkimustapa on oikeusdogmaattinen, eli tutkielmassa olennaisessa roolissa on lainsäädännön nykytilan arviointi ja tämän hetkinen oikeudentila aggressiivisen verosuunnittelun aihepiiriin liittyen. Tutkimuksessa selvitetään, mitä on aggressiivinen verosuunnittelu teoriassa ja käytännössä ja pyritään hahmottamaan rajaa aggressiivisen verosuunnittelun ja veronkierron välillä. Teorian tarkastelussa tutkitaan aggressiivisen verosuunnittelun käsitettä ja sen suhdetta lähikäsitteisiin, verosuunnitteluun ja veronkiertoon. Rajaa pyritään hahmottamaan veronkiertoa käsittelevien oikeustapausten kautta ja tutkimustuloksista voidaan huomata, että raja aggressiivisen verosuunnittelun ja veronkierron välillä on erittäin häilyvä ja riippuu olennaisesti verosuunnittelujärjestelyiden liiketoiminnallisista perusteista ja niiden perusteluista sekä verovelvollisen argumentoinnista.

Tutkimuksen viimeinen osa keskittyy hybridijärjestelyihin aggressiivisen verosuunnittelun välineenä. Hybridijärjestelyt ovat olleet viime aikoina yksi eniten huomiota saaneista aggressiivisen verosuunnittelun ja haitallisen verojen minimoinnin muodoista. Vuoden 2020 alusta voimaan tullut laki eräiden rajat ylittävien hybridijärjestelyjen verotuksesta on rajoittanut hybridien kautta saavutettavia veroetuja. Tutkielmassa avataan hybridien muotoja aggressiivisen verosuunnittelun välineenä ja hybridejä tarkastellaan hybridilain uusien säännösten kautta. Tutkimustuloksista selviää, että aggressiivisen verosuunnittelun vastaiset toimet, kuten BEPS-hanke ja uusi lainsäädäntötyö ovat rajoittaneet huomattavasti aggressiivisen verosuunnittelun ja etenkin hybridijärjestelyjen hyödyntämistä verotuksen minimoinnissa.

AVAINSANAT: Aggressiivinen verosuunnittelu, hybridijärjestelyt, veronkierto, kansainvälinen verotus, haitallinen verokilpailu

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Johdatus aiheeseen ja tutkimusongelman taustat	6
1.2	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	10
1.3	Tutkimusmetodi	11
1.4	Keskeiset rajaukset ja tutkielmassa käytetty aineisto	13
2	Aggressiivisen verosuunnittelun teoria	15
2.1	Yhteisöverotuksen kansainväliset perusrakenteet	15
2.1.1	Lähdevaltioperiaate	16
2.1.2	Asuinvaltioperiaate	16
2.1.3	Kansainvälisen verotuksen problematiikkaa	17
2.2	Veroparatiisit ja haitallinen verokilpailu	18
2.3	Verosuunnittelun eri muodot ja veronkierto	22
2.4	Aggressiivinen verosuunnittelu	24
2.5	Veronkierto ja rajanveto aggressiiviseen verosuunnitteluun	29
3	Aggressiivinen verosuunnittelu käytännössä	38
3.1	Monikansallisten yhtiöiden verosuunnittelumetodit	38
3.1.1	Siirtohinnoittelu	40
3.1.2	Verosopimusten hyväksikäyttö eli verosopimuskeinottelu	44
3.1.3	Alikapitalisointi ja velkajärjestelyt konsernin sisällä	46
3.2	Aggressiivinen verosuunnittelu Suomessa	49
4	Hybridijärjestelyt aggressiivisen verosuunnittelun välineenä	53
4.1	Yleistä	53
4.2	Hybridiyhtiö ja -yksikkö	57
4.3	Rahoitusvälineisiin liittyvät hybridijärjestelyt	58
4.4	Samanaikainen kaksinkertainen vähennys	62
4.5	Kiinteisiin toimipaikkoihin liittyvät tilanteet	64
5	Johtopäätökset	68

Lähteet	71
Oikeustapausluettelo	80

Kuvat

Kuva 1. Verosuunnittelun, aggressiivisen verosuunnittelun ja veronkierron suhde (Euroopan komissio 2017)	25
Kuva 2. Rahoitusvälineeseen liittyvä hybridijärjestely (HE 98/2019 esimerkki 1)	60
Kuva 3. Kaksinkertainen vähennys	63

Lyhenteet

BEPS	Base Erosion and Profit Shifting
CCA	Cost contribution agreement (kustannustenjakosopimus)
EU	Euroopan unioni
EVL	Laki elinkeinotulon verotuksesta (360/1968)
HAO	Hallinto-oikeus
HE	Eduskunnan hallituksen esitys
Hybridilaki	Laki eräiden rajat ylittävien hybridijärjestelyjen verotuksesta (1567/2019)
KHO	Korkein hallinto-oikeus
Ks.	Katso
KVL	Keskusverolautakunta
MNE	Multinational enterprise (monikansallinen yhtiö)
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
VOVA	Veronsaajien oikeudenvilvontayksikkö
VML	Laki verotusmenettelystä (1558/1995)

1 Johdanto

1.1 Johdatus aiheeseen ja tutkimusongelman taustat

Verosuunnittelu, veronkierto ja veroparatiisit sekä näihin aihepiireihin liittyvä muu terminologia on saanut viime vuosina paljon huomiota muun muassa kansainvälisessä veropolitiikassa ja mediassa. Käsitteiden laajemman määrittelyn mukaisesti normaali laillinen verosuunnittelu sisältyy verovelvollisten perusoikeuksiin ja valinnanvapauteen, kun taas veronkierron voidaan nähdä olevan toisessa, laittomassa päässä. Johonkin näiden väliin asettuu aggressiivinen verosuunnittelu, jonka kohdalla voidaan kysyä aiheellisesti, nauttiiko myös aggressiivinen verosuunnittelu tällaista verosuunnittelun nauttimaa perustuslaillista suojaa?¹

Globalisaatio on vaikuttanut yritysten lisääntyneeseen kilpailuun kansainvälisillä markkinoilla, jolloin kilpailuetua etsitään jatkuvasti myös kansainvälistymisen strategioilla. Tekniikan kehittyminen ja uudet innovaatiot ovat myös vähentäneet yritysten fyysisen sijainnin merkitystä. Kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden laajeneminen on mahdollistanut ja mahdollistaa tulevaisuudessa kasvavassa määrin pääomavirtojen liikkumisen valtioiden rajojen yli². Globaalin toimintaympäristön muutokset luovat kasvualustan uusille taloudellisille ilmiöille, jotka haastavat myös verojärjestelmien rakenteita. Haasteita syntyy siitä, että liiketoimintaa käydään kansainvälisesti, mutta verojärjestelmät ovat kansallisia. Verojärjestelmien keskinäisen koordinoinnin puute voi ajoittain johtaa tilanteisiin, joissa tuloa ei veroteta yhdessäkään valtiossa tai sama meno vähennetään kahteen otteeseen .

¹ Wikström ym. 2015

² OECD 1998

Yrityksille verot ovat kuluerä siinä missä muutkin, ja kulut pyritään yrityksissä yleisesti minimoimaan. Kun tarkastellaan yritystoiminnan ydintä, voidaan yritystoiminnan perinteisenä tavoitteena pitää voiton tekemistä osakkeenomistajille³. Voittoa tavoiteltaessa ylimääräiset kuluerät, verotus mukaan lukien, pyritään usein minimoimaan. Tästä juontavat myös juurensa verosuunnittelun, aggressiivisen verosuunnittelun ja veronkierron käsitteistö sekä erilaiset veron minimointijärjestelyt. Voidaan nähdä, että verosuunnittelu on ollut olemassa niin kauan kuin veroja on verovelvollisilta kerätty.

Tämän tutkielman aiheena on aggressiivinen verosuunnittelu teoriassa ja käytännössä. Tarkemmin tutkielmassa keskitytään monikansallisten yritysten hyödyntämien aggressiiviseksi luokiteltujen verosuunnittelumetodien tutkimiseen ja tutkielman loppupuolella tarkastellaan hybridijärjestelyä aggressiivisen verosuunnittelun välineenä. Hybridijärjestelyt ovat olleet viime aikoina yksi eniten huomiota saaneista aggressiivisen verosuunnittelun ja haitallisen verojen minimoinnin muodoista. Ylipäätään verosuunnittelun, veronkierron ja aggressiivisen verosuunnittelun estäminen on ollut ajankohtaisempi veropoliittinen keskustelunaihe kuin koskaan aiemmin. Taustalla on useita syitä, kuten taloudellisessa toimintaympäristössä ja yleisesti yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset sekä valtioiden huoli verotulojen menetyksestä.⁴

Verotus jakaa ihmisten mielipiteet monella tasolla. Verotus on ollut tärkein keino kerätä valtiolle varoja läpi ihmiskunnan ja valtioiden olemassaolon historian, ja yhtä kauan on pohdittu verotuksen oikeudenmukaisuutta. Yleisesti tiedostetaan, että verotus on tehokas keino toteuttaa hyvinvointivaltion olemassaolo ja mahdollistaa valtiontalouden hankinnat budjetin rahoittamisen kautta. Usein omasta ja yrityksen taloudellisesta asemasta halutaan pitää huolta ja parantaa sitä varoja säästämällä sekä kuluja karsimalla. Verojen maksusta tuskin kukaan oikeasti nauttii, vaikka maksua pystytäänkin perustelemaan järkevänä tekona, mikäli verovelvollinen kannattaa hyvinvointivaltion periaatteita ja kokee veronmaksuvelvoitteen oikeutettuna. Verojen maksun perustelu itselle voidaan nähdä

³Ks. esim. Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624 1:5 §

⁴ Lönnblad 2019

myös jälkikäteen tapahtuvana kognitiivisena dissonanssina, jolloin uskotellaan itselle, että verojen maksu on ollut hyväksi kaikille ja varat menevät oikeaan käyttöön.

Lisääntyneen kansainvälisen kilpailun ja globaalien markkinatalouden jalanjäljissä keskustelu aggressiivisesta verosuunnittelusta alkoi saada lisääntyvää huomiota 2000-luvun alussa ja etenkin 2010-luvun vaihteessa. Keskustelua ovat kiihdyttäneet muun muassa mediassa esillä olleet useat tapaukset monikansallisten yritysten veroparatiisisijoituksista kuin myös varakkaiden yksityishenkilöiden verosuunnittelusta. Suurta mediahuomiota aggressiivinen verosuunnittelu ja veronkierto ovat saaneet muun muassa laajojen tietovuotojen kautta. Suurin aiheeseen liittyvä niin sanottu Panaman papereiden tietovuoto tapahtui huhtikuussa 2016, jolloin tietovuodossa paljastui jopa n. 11,5 miljoonaa asiakirjaa, jotka sisälsivät tietoja yritysten ja yksityisten lukuisista veroparatiisisijoituksista. Vuotojen seurauksena eri maiden verottajat ovat kohdistaneet verovalvontaa yrityksiä ja yksityishenkilöitä kohtaan ja työ vuotojen jäljiltä jatkuu kansainvälisesti edelleen tänäkin päivänä.⁵

Monissa kansainvälisen verotuksen tutkimuksissa todetaan, että nykyiset yhteisöverotuksen menetelmät ovat ongelmallisia jo niiden peruseriaatteiden takia⁶. Eri maiden verotus perustuu usein kansainvälisessä verotuksessa lähdevaltioperiaatteeseen ja konsernien sisäisten yhtiöiden erillisverotukseen. Nämä peruseriaatteet luovat kannustimen siirtää toimintaa matalamman veroasteen maihin tai voittojen siirtämiseen maiden välillä.⁷

Aggressiivisen verosuunnittelun järjestelyt ovat muuttuneet vuosi vuodelta monimutkaisemmiksi ja muuttuvat vielä suunnitellummiksi ja koukeroisemmiksi sitä mukaa, kun veroviranomaisten ja lainsäädäntötyön vastatoimet kehittyvät. Aggressiivisen verosuunnittelun ja haitallisten verojärjestelyiden taklaamiseksi on viime vuosina kehitetty erilaisia

⁵ HS 23.7.2017

⁶ Ks. muun muassa VATT policy brief 2/2014,

⁷ Kari ym. 2014, Vella 2015

keinoja ja järjestelmiä niin EU-jäsenvaltioiden kesken kuin OECD:nkin toimesta. OECD:n Base erosion and profit shifting (BEPS) -hanke on ollut näistä toimenpiteistä merkittävin ja sen pohjalta, tai ainakin myötävaikutuksesta, on myös EU:ssa kehitetty lainsäädäntöä vastaamaan haitallisen verosuunnittelun ja -kilpailun kehitykseen.

BEPS-hanke on luotu monikansallisten yritysten käyttämien verosuunnittelustrategioiden ja niiden aiheuttamien haitallisten vaikutusten estämiseksi. BEPS paketoi 15 eri toimenpidettä veronkierron ja aggressiivisen verosuunnittelun torjumiseksi ja kansainvälisten verosäännösten johdonmukaisuuden sekä avoimuuden parantamiseksi. BEPS-hankkeen viidentoista (15) toimenpide-ehdotuksen aiheet lainkäyttöalueille ovat: 1) digitalisaation aiheuttamat haasteet verotuksessa, 2) verotuksellisten hybridijärjestelyjen vaikutusten neutralisointi vastaamattomuustilanteissa, 3) Väliyhteisöihin liittyvät tilanteet, 4) korkovähennyksiin liittyvät suositukset, 5) haitallisen verokilpailun ehkäiseminen 6) verosopimusten hyväksikäytön ja verosopimuskeinottelun estäminen, 7) kiinteisiin toimipaikkoihin ja niiden keinotekoisuuteen liittyvät tilanteet, 8-10) toimenpide-ehdotukset siirtohinnoitteluun ja aineettomien oikeuksien verotukseen liittyen, 11) tietojen keräämistä ja analysointia koskevat säännökset ja suositukset, 12) toimenpide-ehdotukset liittyen verosuunnittelurakenteiden ennakoilmoittamiseen, 13) suositukset maakohtaiseen raportointiin liittyen korkean riskin siirtohinnoitteluun, 14) toimenpiteet verosopimusten sopimusmenettelyn tehostamiseen liittyen ja viimeisenä 15) monenkeskisen sopimusinstrumentin implementointiin liittyvä suositus.⁸

Tässä tutkielmassa pureudutaan syvemmin ongelmiin ja aggressiivisen verosuunnittelun metodeihin, kuten niitä on käsitelty BEPS-hankkeen toimenpiteissä 2 (hybridit), 6 (verosopimuskeinottelu), ja 8–10 (siirtohinnoittelu). Aihepiirit ovat valikoituneet käsittelyyn, sillä ne ovat useimmin rajat ylittävissä tilanteissa käsiteltävät aggressiivisen verosuunnittelun metodit ja metodien yhteydessä pyritään hyötymään eri lainkäyttöalueiden verojärjestelmien välisistä eroista⁹.

⁸ Ks. lisää: OECD BEPS Actions. <https://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions/>

⁹ OECD 2013

1.2 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksessa selvennetään käsitteellisiä eroja verosuunnittelun ja aggressiivisen verosuunnittelun välillä. Eroja tarkastellaan muun muassa käsitteiden historiallisen kehittymisen kautta ja aihetta käsittelevän kirjallisuuden ja tutkimusten antaman informaation avulla. Tutkimuksen tarkoituksena on siis selvittää mitä on aggressiivinen verosuunnittelu, miten se eroaa niin kutsutusta normaalista verosuunnittelusta ja kuinka aggressiivinen verosuunnittelu asemoituu suhteessa veronkiertoon. Aggressiivisen verosuunnittelun käsitteen merkitys on viimevuosina kasvanut, sillä käsitettä käytetään nykyään muun muassa direktiivisääntelyssä, kun aiemmassa oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että kyseessä ei ole laillisesti relevantti käsite¹⁰. Aggressiivisen verosuunnittelun käsitettä on kuitenkin lähivuosina käytetty niin direktiivisääntelyssä kuin kansallisten verohallintojen ohjeistuksissa ja materiaaleissa, joten voidaan ehkäpä myös haastaa näkemys lailliskäsitteen roolista.

Ilmiönä aggressiivinen verosuunnittelu ei kuitenkaan ole uusi. Olennaisena osana tutkielmassa on käsitteiden määrittely, sillä verosuunnittelun, aggressiivisen verosuunnittelun, verojen välttelyn ja osittain myös veronkierron käsitteet menevät usein sekaisin aihepiiriä käsittelevässä keskustelussa kuten myös poliittisessa debatissa ja kansalaiskeskustelussa.

Toisena tutkimusongelmana on aggressiivisen verosuunnittelun yleisimmät menetelmät kansainvälisessä rajat ylittävässä verotuksessa. Aggressiivisiksi tulkitut verosuunnittelumenetelmät keskittyvät yleisimmin käytettyihin monikansallisten yritysten verosuunnittelujärjestelyihin. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää menetelmiä, joita monikansalliset yritykset (MNE:t, multinational enterprise) hyödyntävät verosuunnittelussa ja millaisia järjestelyitä yritykset käyttävät kansainvälisen tason aggressiivisessa verosuunnittelussaan.

¹⁰ Knuutinen 2020

Kun tämä tavoite asetetaan tutkimuskysymyksen muotoon, etsitään tutkimuksessa vastausta kysymykseen: mitkä ovat aggressiivisen verosuunnittelun tyypillisimmät ilmenemismuodot monikansallisten yhtiöiden tuloverotuksessa?

Tutkimuksessa on tarkoituksena selvittää hybridijärjestelyiden luonnetta – mitä ovat hybridijärjestelyt kansainvälisessä verotuksessa ja mikä on niiden suhde aggressiiviseen verosuunnitteluun. Hybridijärjestelyt ovat tutkielman tekohetkellä erittäin ajankohtaisessa roolissa. Hybridijärjestelyitä koskien on julkaistu vuoden 2020 alusta voimaan tullut laki eräiden rajat ylittävien hybridijärjestelyjen verotuksesta (hybridilaki, 1567/2019). Kyseinen laki toimeenpanee veronkierron torjuntaa koskevan direktiivin¹¹ sisältävän hybridi-instrumentteja koskevan sääntelyn. Hybridijärjestelyjä koskeva luku käsitellään hybridilain sisällön kautta ja havainnollistavia esimerkkejä hyödyntäen. Suomen verolainsäädäntöön ei ennen vuotta 2020 ole sisältynyt kansallista alkuperää olevia säännöksiä hybridijärjestelyjen verotuksesta, joten suoraa oikeuskäytäntöä aiheesta ei ole vielä saatavilla. Tuoreen lainsäädännön tutkiminen ja hybridien tarkastelu on tästä syystä erittäin tärkeää tutkielman merkityksen kannalta.

1.3 Tutkimusmetodi

Tutkimus on lainopillinen eli oikeusdogmaattinen. Oikeusdogmaattisen tutkimusmenetelmän tarkoituksena on selvittää, mikä on kulloinkin voimassa olevan oikeuden mukainen tila. Lainopillisella tutkimuksella on täten tulkintatehtävä. Tulkintatehtävän lisäksi lainopillisen tutkimuksen toissijainen rooli on systematisoida normeja ja pyrkiä luomaan järjestystä ”materiaalikaakokseen”, eli kaikkeen eri lähteiden luomaan käsitykseen oikeudenalan tilasta¹². Lainopillinen tutkimus on keskittynyt voimassaolevan oikeustilan selvittämiseen ja ennakkopäätössääntöjen konstruoimiseen¹³. Oikeustapausten arviointi

¹¹ Neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2016, sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta

¹² ks. esim. Aarnio (1997),

¹³ Myrsky 2011

aggressiivisen verosuunnittelun tutkimuksessa on haaste, joka on hyvin tiedostettu tutkielmassa aloitettaessa ja tutkimuksen edetessä, sillä suoraa oikeuskäytäntöä ei aggressiivisesta verosuunnittelusta löydy käsitteen legalisoimattoman luonteen vuoksi. Veron kiertämistä koskevasta oikeuskäytännöstä voi olla hyötyä aiheen tarkastelussa etenkin silloin, kun järjestelyssä ei katsota lopulta olevan kyse veron kiertämisestä.

Relevantin oikeuskäytännön puutteen takia tutkielmassa nojaututaan oikeuskirjallisuudessa, uutisoinnissa ja asiantuntija-artikkeleissa syntyneisiin kannanottoihin ja eri tutkijoiden näkemyksiin. Oma näkemykseni on tästä syystä suuressa roolissa, kun tutkielmassa muodostetaan kokonaiskuvaa aggressiivisen verosuunnittelun teoriasta ja käytännöstä.

Lainopillinen vero-oikeuden tutkimus täyttää tärkeää yhteiskunnallista tehtävää. Yhteiskunnassa vallitsee jatkuvasti tarve ja vaatimus sen selvittämiseen, mitkä ovat yhteiskunnassa ja verotuksessa noudatettavana olevat vallitsevat säännökset. Mitä epäselvemmät vallitseva laki ja lain tila ovat, sitä enemmän lainopillisen tutkimuksen oikeuskirjallinen näkemys voi vaikuttaa myös uutta lainsäädäntöä luotaessa¹⁴.

Tutkielmassa tarkastellaan aggressiivista verosuunnittelua oikeustieteellisestä näkökulmasta, ja aiheen poliittisen luonteen vuoksi tutkimuksen voidaan katsoa olevan hyvinkin veropoliittinen.

Aihepiiri on samalla kauppatieteellisen yritys- ja verojuridiikan tutkimuksen ytimessä, sillä tutkimus käsittelee liiketoiminnassa hyödynnettävien verosuunnittelujärjestelyiden asemaa kansainvälisessä verotuksessa. Tutkielmassa siis yhdistetään oikeustilan tutkimus liiketoiminnallisiin järjestelyihin liittyvissä tilanteissa ja tutkitaan verosuunnittelu-metodien haasteita ja uusia rajanvetoja kansainvälisessä verotuksessa.

¹⁴ Myrsky 2011

1.4 Keskeiset rajaukset ja tutkielmassa käytetty aineisto

Veron kiertämisen kapealla käsittelyllä pyritään luomaan lukijalle selvempää linjanvetoa eri käsitteiden ja järjestelyiden oikeudellisen kohtelun välille. Rajanvetoa verosuunnittelun, aggressiivisen verosuunnittelun ja veronkierron välillä pyritään hahmottamaan hyödyntäen veronkiertoa käsitteleviä ratkaisuja. Tutkimuksen tarkoituksena on käsitellä aggressiivisen verotuksen ilmiötä tuloverotuksen menetelmien kautta. Välillinen verotus jätetään tutkimuksen ulkopuolelle, vaikka aggressiivista veroetujen tavoittelua ja etenkin verovilppiä voi esiintyä myös välillisessä verotuksessa.

Tavoitteena ei ole eritellä jokaista verosuunnittelumenetelmää, sillä se ei ole tutkielman laajuuden huomioon ottaen mahdollista. Tutkimuksessa käsitellään kolmea yleisintä aggressiivisen verosuunnittelun menetelmää, siirtohinnoittelua, verosopimusten hyväksikäyttöä ja velkajärjestelyjä sekä niiden ilmenemismuotoa alikapitalisointia. Tutkimuksen viimeisessä osassa keskitytään tarkemmin hybridijärjestelyihin monikansallisen aggressiivisen verotuksen välineenä. Hybrideihin keskittyminen perustuu siihen, että monimuotoisilla hybridijärjestelyillä voidaan myös yhdistellä monia aggressiivisen verosuunnittelun muotoja. Uusi lainsäädäntö hybridejä koskevan direktiivin ja kansallisen lainsäädännön osalta kattaa monimuotoisesti järjestelyitä, joita on usein luonnehdittu aggressiiviseksi verosuunnitteluksi. Aggressiivista verosuunnittelua taklaava Laki eräiden rajat ylittävien hybridijärjestelyjen verotuksesta on tullut voimaan vuoden 2020 alusta, ja osittain tämän vuoksi tutkielmassa on haluttu nostaa esille ajankohtainen osa-alue aggressiiviseen verosuunnitteluun liittyen.

Aihe on verotuksen tutkimuksen alalla verrattain uusi, eikä aggressiivista verosuunnittelua käsittelevää kirjallisuutta ole vielä ehtinyt runsaasti syntyä. Aggressiivisen verosuunnittelun artikkelit, lainsäädäntö ja uutisointi ovat lisääntyneet vuoden 2013 jälkeen OECD:n BEPS-hankkeen seurauksena, ja uutta EU-direktiiveihin perustuvaa lainsäädäntöä on tullut voimaan hybridijärjestelyihin liittyen vuoden 2020 alusta. Eri asiantuntija-artikkeleita ja aggressiivisen verosuunnittelun metodeja tutkivia tieteellisiä artikkeleita

on kuitenkin 2000-luvun jälkeen julkaistu suhteellisen paljon, ja niitä hyödynnetään tässä tutkielmassa.

Kuten mainittu, tutkielmassa nojaututaan oikeuskirjallisuudessa, uutisoinnissa ja asiantuntija-artikkeleissa syntyneisiin kannanottoihin ja eri tutkijoiden näkemyksiin. Lähdeaineistona hyödynnetään paljon OECD:n materiaaleja ja julkaisuja, sillä järjestö on keskittynyt monissa teoksissaan ja artikkeleissaan verosuunnitteluun, sen aggressiivisuuteen ja veronkiertoon. OECD on laatinut suuren määrän raportteja ja ohjeita aggressiivisen verosuunnittelun taklaamiseen ja vaikuttanut työllään myös EU-lainsäädäntöön ainakin välillisesti. Samaan alueen tutkimusta on suomalaisista tutkijoista tehnyt myös Reijo Knuutinen, jonka tutkimuksista ja artikkeleista on saatu lähdemateriaalia tähän tutkimukseen paljon.

2 Aggressiivisen verosuunnittelun teoria

2.1 Yhteisöverotuksen kansainväliset perusrakenteet

Kansainvälisen vero-oikeuden normit sääntelevät verotusta silloin, kun verovelvollisilla tai vero-objektilla, kuten tuloilla, on liittymäkohtia kahteen tai useampaan valtioon. Liittymiä syntyy usein nykypäivän globaaleilla markkinoilla yritystoiminnassa silloin, kun yhtiöt harjoittavat liiketoimintaa useilla eri lainkäyttöalueilla¹⁵.

Verovelvollisuus määritetään yleisesti ottaen kolmen pääperiaatteen mukaan. Verovelvollisuus voi liittyä asumiseen, kansalaisuuteen tai tulon lähteeseen. Asuinvaltio- ja kansalaisperiaatteen mukaan verotus kytketään verovelvolliseen, kun taas lähdevaltioperiaatteen mukaan verotus kytketään vero-objektiin (esimerkiksi tuloon)¹⁶.

Euroopan unionin jokaisella jäsenvaltiolla on itsenäinen finanssipoliittinen päätösvalta. Tämä tarkoittaa myös sitä, että jäsenvaltioiden verosäännökset ovat kansallisia ja valtiot päättävät veropohjansa koostumuksesta ja yhteisöveroasteistaan itsenäisesti. Monikansallisten yritysten verotus perustuu kuitenkin pääasiassa bilateraaliin eli kahdenvälisiin verosopimuksiin. Nykyään moni sopimus perustuu pääosin OECD:n laatimiin malliverosopimuksiin, joiden pääasiallisena tavoitteena on poistaa kahdenkertaista verotusta. Kahdenkertainen verotus on ollut perinteisesti kansainvälisen verotuksen suurin ongelmakohta ja valtiot ovat pyrkineet poistamaan tätä ongelmaa verosopimusten lisäksi kansallisella lainsäädännöllä¹⁷. Tässä luvussa avataan kansainvälisen verotuksen peruseriaatteita ja pohditaan ongelmia, joita kansainvälisessä verotuksessa on tullut viime vuosikymmeninä kasvavassa määrin eteen.

¹⁵ Malmgren & Myrsky 2017

¹⁶ Malmgren & Myrsky 2017

¹⁷ Kari&Ropponen 2014, Vella 2016

2.1.1 Lähdevaltioperiaate

Kansainvälinen yhteisöverotus nojaa nykyään pääosin lähdevaltioperiaatteeseen sekä erillisverotukseen ja näiden yhdistelmään. Lähdevaltioperiaatteen, eli alueperiaatteen (eng. territorial taxation) mukaan yritys on verovelvollinen siinä maassa, jossa tuotot on ansaittu. Verotusoikeus on täten ensisijaisesti valtiolla, jossa tulot on ansaittu. Tämä menettely on käytössä suurimmalla osalla valtioita, kuten esimerkiksi Suomella, Ruotsilla, Australialla, Itävallalla, Belgiassa, Kanadalla, Espanjalla ja nykyään myös Iso-Britanniassa. Täydellisessä lähdevaltioperiaatteeseen perustuvassa verotuksessa yrityksen kotimaaa pidättäytyisi täysin verottamasta kaikista ulkomailla saaduista tuloista. Näin ei kuitenkaan yksikään lähdevaltioperiaatetta noudattava valtio toimi, vaan jokainen maa verottaa ainakin osan ulkomailla tehdyistä tuloista. Erillisveroperiaatteen mukaan jokainen konsernin jäsen on oma verovelvollinen yksikkönsä.¹⁸

Lähdevaltioperiaatetta toteutettaessa ulkomailta yrityksen kotimaahan maksettu osinko on verovapaata tuloa konsernin kotimaassa. Esimerkkinä voidaan miettiä tilannetta, jossa suomalaisen konsernin Virossa myydyistä tavaroista saatu myyntitulo verotetaan Viron eikä Suomen veroasteen mukaan. Tämä luonnollisesti houkuttelee yritystä siirtämään toimintaa matalamman yhteisöveroasteen maahan. Mikäli veroa on maksettu ulkomaille, vähennetään se pääsääntöisesti kotimaassa maksettavista veroista.¹⁹

2.1.2 Asuinvaltioperiaate

Joissain valtioissa kuten Yhdysvalloissa on käytössä verotuksessa asuinvaltioperiaate (kotivaltioperiaate) tai toiselta nimeltään kansainvälinen/maailmanlaajuinen verotusperiaate²⁰, jonka mukaan yrityksiä verotetaan riippumatta siitä, missä voitto on syntynyt. Verotus siis kohdistetaan kaikkiin luonnollisiin ja juridisiin henkilöihin, joiden katostaan asu-

¹⁸ Keightley & Stupak 2014

¹⁹ Kari & Ropponen 2014

²⁰ engl. worldwide taxation

van kyseisessä valtiossa. Tällöin verotus kohdistuu globaalisesti kaikkiin tuloihin ja varallisuuteen riippumatta kansalaisuudesta²¹. Muita maita, joissa on käytössä kansainvälinen periaate, ovat muun muassa Meksiko, Chile ja Etelä-Korea²². Kuten lähdevaltioperiaatteen kohdalla, myöskään kansainvälinen periaate ei ikinä toteudu täysin. Mikäli toteutuisi, monikansallisen yrityksen kotimaa hyvittäisi yritykselle täysin ulkomailla maksetut verot. Esimerkiksi Yhdysvalloissa periaate toteutuu kuitenkin vain siten, että ulkomailta saaduista tuloista peritään veroa tietyin ehdoin vasta silloin, kun voitot kotiutetaan Yhdysvaltoihin.

Asuinvaltioperiaate on kuitenkin todettu hankalaksi toteuttaa ja vaatii runsasta kansainvälistä koordinoitua. Koordinoinnin puutteen ja sen mahdollistaman verosuunnittelun seurauksena moni yhdysvaltalainen yritys on kanavoinut voittojaan veroparatiiseihin, eikä kotiuta voittoja suoraan. Yhdysvalloissa erilaisten verosuunnittelujärjestelyiden seurauksena on viime aikoina otettu käyttöön uusia säännöksiä, joiden avulla voidaan verottaa kotiutumattomiakin varoja tietyin ehdoin.²³

2.1.3 Kansainvälisen verotuksen problematiikkaa

Kansainvälisen verotuksen on todettu sisältävän paljon ongelmia, jotka juontavat juurensa vanhaan päivittämättömään lainsäädäntöön ja globalisaation aiheuttamiin muutoksiin maailmantaloudessa. Suurimpana ongelmana pidetäänkin yleisesti ottaen koko järjestelmän soveltumattomuutta nykypäivään ja muuttuneeseen maailmantalouteen. Vanhentunut järjestelmä ei nykytilassaan yksinkertaisesti toimi monikansallisten yritysten operoidessa globaaleilla markkinoilla. Toinen suuri ongelma on verojärjestelmien ja veroasteiden eroavaisuuksien kautta syntyvä verokilpailu²⁴.

Erillisverotusperiaatteen voidaan nähdä olevan ongelmallinen kansainvälisessä

²¹ Malmgren & Myrsky 2017

²² Keightley & Stupak 2014

²³ Ks. Gravelle 2020: ”Repatriation tax”

²⁴ Ks. tarkemmin Kari & Ropponen (2014) Yksi tulo, monta verottajaa. Taloustieteellisiä näkökulmia ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja talouspolitiikan päätöksiin

verotuksessa. Erillisveroperiaate mahdollistaa juuri voittojen siirtelyn konsernin sisällä ja eri maiden välillä, sillä yhtiöt katsotaan itsenäisiksi erillisiksi verovelvollisiksi. Nykykäytännössä voittojen siirtelyä ohjaa lähinnä ainoastaan markkinaehtoisuuden periaate, jonka ei ole todettu olevan riittävän vahva estääkseen kohtuuttomien veroetujen tavoittelun.²⁵ Yhtiöiden erillisverotukseen ja yhtiöiden yleiseen käsittelyyn omina verovelvollisinaan perustuu myös hybridiyhtiöiden käyttö aggressiivisen verosuunnittelun välineenä. Hybridiyhtiöiden tapauksissa konsernissa etuyhteydessä oleva yhtiö saatetaan katsoa erilliseksi verovelvolliseksi tai läpikulkuyhtiöksi toisella lainkäyttöalueella, jolloin verovelvollinen voi hyötyä erilaisista tuplavähennys- tai verottamattomuustilanteista.

Ongelmallista on myös voittojen siirtelyn ongelman laajuus globaalisti. Konsernin sisäisiä kauppvoja ja transaktioita on vuosittain miljardeja, ja raportoinnin tarkastamiseen vaadittavia resursseja ei mailla ole riittävästi. Esimerkiksi Yhdysvalloissa on evidenssiä siirtohintojen vääristymistä.²⁶ Siirtohinnoittelua aggressiivisen verosuunnittelun välineenä tarkastellaan tarkemmin luvussa 3.1.1.

2.2 Veroparatiisit ja haitallinen verokilpailu

Kun käsitellään aggressiivista verosuunnittelua, ei voida sivuuttaa veroparatiisien roolia verosuunnittelua mahdollistavana tekijänä. Veroparatiiseista ei ole olemassa täsmällistä määritelmää, mutta veroparatiisit voidaan käsittää maiksi tai alueiksi, jotka tarjoavat muiden maiden verovelvollisille mahdollisuuden verojen vähentämiseen tai kokonaan välttämiseen.²⁷ Verokilpailun ja veroparatiisien tutkimuksen saralla paljon työtä tehnyt järjestö OECD määrittää veroparatiisit neljän kriteerin mukaan, joita ovat 1) olematon tai vain nimellinen veroaste, 2) tietojen vaihdon puuttuminen tai vähäisyys maiden ja eri viranomaisten välillä, 3) yleinen läpinäkyvyyden puute vero- ja muiden lakien suhteen ja

²⁵ Kari & Ropponen 2014

²⁶ Zucman 2015

²⁷ Kosonen 2013

4) muiden maiden verovelvollisille suotu mahdollisuus perustaa veroparatiisiyhtiötä ilman konkreettista toimintaa kyseisessä maassa.²⁸ Laajemman, etenkin monien ekonomistien suosiman käsityksen mukaan, veroparatiisiksi voidaan käsittää jokainen matalan veroasteen maa, jonka tavoitteena on houkutella ulkomaista pääomaa maahan.

Veroparatiisi on käsitteenä siis todella laaja, ja moni valtio ja lainkäyttöalue voidaan tulkita veroparatiisiksi, kun tarkastellaan lainkäyttöalueiden toisistaan eroavia verojärjestelmiä. OECD keräsi vuonna 2000 veroparatiiseiksi luettavista valtioista listan, johon kuului yhteensä 35 valtiota.²⁹ Tämä lista ei sisältänyt eurooppalaisia valtioita kuten Sveitsiä, Irlantia tai Alankomaita, vaikka nämäkin maat käsitetään usein alan kirjoituksissa ja kannanotoissa veroparatiiseiksi. Nämä maat on kuitenkin mainittu muun muassa OECD:n listauksessa haitallisista verokäytänteistä ja monissa muissa listauksissa³⁰, jotka noudattavat eri määrittelyjä ja laajempia tulkintoja veroparatiiseista.³¹

Myös Euroopan unionin neuvosto ylläpitää omaa listaustaan yhteistyöhaluttomista lainkäyttöalueista. Luettelon tarkoituksena on ehkäistä yritysten veronkiertoa ja edistää hyvää verotusalan hallintotapaa koko maailmassa. Luettelon valtiot ovat päivittyneet sitä mukaa, miten lainkäyttöalueet täyttävät EU:lle antamia sitoumuksia annettuihin määräaikoihin mennessä. Sitoumukset liittyvät haitallisten verokäytänteiden poistamiseen.³²

Verokilpailun ja aggressiivisen verosuunnittelun voidaan nähdä kulkevan käsi kädessä. Kansainvälisellä verokilpailulla tarkoitetaan valtioiden välistä kilpailua maahan virtaavista pääomista, pääasiassa yhteisöveroastetta laskemalla. Haitallisesta verokilpailusta on keskusteltu jo pitkään OECD:n ja EU:n tasolla ja juuri OECD on ollut viime vuosikym-

²⁸ OECD 1998

²⁹ OECD 2000

³⁰ Ks. muun muassa Tax Justice Networkin Financial secrecy index -listaus (<https://fsi.taxjustice.net/en/>) maiden haitallisten verokäytänteiden, varojen piilottelun ja offshore -toiminnan mukaan lajiteltuna.

³¹ Ks. esim. Kosonen 2013

³² EU:n luettelo yhteistyöhaluttomista lainkäyttöalueista sisältää seuraavat valtiot tai lainkäyttöalueet (27. helmikuuta 2020): Amerikan Samoa, Caymansaaret, Fidzi, Guam, Oman, Palau, Panama, Samoa, Trinidad ja tobago, Yhdysvaltain Neitsytsaaret, Vanuatu ja Seychellit.

meninä suurin yksittäinen toimielin, joka on pyrkinyt vaikuttamaan haitalliseen verokilpailuun sitä poistamalla. OECD:n vuonna 1998 julkaistussa raportissa haitallisesta verokilpailusta käsitellään kattavasti veroparatiisien vaikutusta haitalliseen verokilpailuun.

OECD:n suurimpana huolenaiheena olevan aggressiivisen verosuunnittelun voidaan nähdä koostuvan kahdesta osatekijästä: yritysten verosuunnittelujärjestelyihin perustuvasta voitonsiirrosta ja siirrettyjen voittojen matalasta verotuksesta. Kansainvälinen verokilpailu on suurin vaikuttava tekijä valtioiden ja lainkäyttöalueiden matalaan verotukseen.³³

Globaalissa taloudessa voittojen siirtely ja investoinnit vaikuttavat eri maiden veropohjien rakenteeseen ja maiden veropohjat ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Valtiot voivat laskea tai nostaa yhteisöverokantaansa ja sitä kautta kasvattaa tai paikata menetettyä veropohjaansa, mutta tämä tapahtuu osittain muiden maiden kustannuksella. Mikäli maalla on mahdollisuus laskea yhteisöverokantansa esimerkiksi nolnaan, muut maat saattavat joutua laskemaan omaa veroastettaan vastatakseen kilpailuun yritysten investoinneista. Globalisaation kautta kaupan ja investointien kiihtyvä prosessi on muuttanut verojärjestelmien suhteita ja rohkaissut maita arvioimaan verojärjestelmiään jatkuvasti sekä tekemään järjestelmiin muutoksia, joilla parannetaan ”veroilmapiiriä”. Valtiot haluavat houkuttaa investointeja maahansa ja tehokas keino tämän toteuttamiseksi on luoda yrityksiä hyödyttäviä verosäädöksiä. Näin ollen maa voi laajentaa veropohjaansa.³⁴

Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön³⁵ ja perusperiaatteiden mukaan verovelvollisten on kuitenkin voitava vapaasti valita valtio, jossa verotus on edullisinta, eikä

³³ Finnwatch 2016

³⁴ Kröger 2004; OECD 1998

³⁵ Esim. tapauksessa C-255/02, Halifax on todettu ettei verovelvollisen tarvitse valita menettelytapaa, joka on verotuksellisesti epäedullisin.

jonkin valtion alhainen verotus sellaisenaan oikeuta verovelvollisen perusvapauksien rajoittamista. Jos joku jäsenvaltio katsotaan siis verovelvolliselle verotuksellisesti edulliseksi valtioksi tai joidenkin määritelmien mukaan veroparatiisiksi, ei kyseiseen jäsenvaltioon sijoittautumista verotuksellisista syistä voida estää.³⁶ Toisaalta sijoittautuminen toiseen jäsenvaltioon voi antaa viitteitä siitä, että liiketoiminnallinen järjestely voi olla keinotekoinen. Tällaisen olettaman tekeminen on kuitenkin vastoin Euroopan unionin oikeutta ja perusperiaatteita.³⁷ Keinotekoisuuden arviointia käsitellään tässä tutkielmassa myöhemmin aggressiivisen verosuunnittelun ja veronkierron rajanvetoa tarkasteltaessa.

Ongelmaksi on muodostunut se, että vaikka jokaisella valtiolla on oikeus järjestää verotus oman taloutensa tarpeisiin rakennetulla tavalla, ulkoisvaikutuksilta muiden valtioiden talouksiin ei voida nykyään välttyä. Globalisaatio on aiheuttanut sen, että yhden kansantalouden veropolitiikalla on vaikutuksia heijastusvaikutuksen kautta muiden maiden kansantalouksiin³⁸. Myöskään valtion verotulojen vähentyminen ei EU-alueella ole yleisen edun kannalta sellainen pakottava syy, joka voisi oikeuttaa SEUTin³⁹ takaamien perusvapauksien rajoittamiseen⁴⁰.

Verokilpailu Euroopassa on ollut viime vuosikymmeninä kiihkeää. Yhteisöveroasteet kehittyneissä talouksissa ovat laskeneet huomattavasti 1980-luvun jälkeen. Keskimääräinen yhteisöveroaste OECD-maissa oli lähes 50 % ja 2000-luvun alussa tämä tippui jo alle 35 prosenttiin. Tällä hetkellä suurin osa EU-maista omaa vielä alemman yhteisöveroasteen.⁴¹ Yleisesti uskotaan, että tämä laskeva kehitys veroasteissa on kansainvälisen verokilpailun tulosta. Maat periaatteessa kilpailevat toistensa kanssa houkuttaakseen pääomaa laskemalla yritysverokantojaan.⁴²

³⁶ Helminen 2020

³⁷ Lönnblad 2019

³⁸ Máté 2011; Kari & Ropponen 2014

³⁹ Lissabonin sopimuksen tuloksena syntynyt sopimus Euroopan unionin toiminnasta (SEUT) kehitettiin Maastrichtin sopimuksella vahvistetun Euroopan yhteisön perustamissopimuksen (EY:n perustamissopimus tai EY-sopimus) pohjalta.

⁴⁰ Helminen 2020

⁴¹ Ks. esim. OECD:n tilasto yhteisöverokannoista 2020 (https://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=Table_II1)

⁴² Devereux ym. 2008

2.3 Verosuunnittelun eri muodot ja veronkierto

Yksi tuloverotuksen vaikeimmista osa-alueista läpi verotuksen historian on ollut rajanveto hyväksyttävän verosuunnittelun ja ei-hyväksyttävän veronkierron välillä. Verosuunnittelun eri käsitteitä on pyritty jaottelemaan niiden luonteen mukaan. Etenkin englannin kieltä käyttävissä oikeuskulttuureissa käsitteiden jako on vakiintunut aihepiirin saralla kolmeen eri luokkaan: 1) hyväksyttävään verojen minimointiin tai verosuunnitteluun (tax mitigation, tax planning), 2) oikeudellisesti ei-hyväksyttävään, mutta kriminalisoimattomaan veron kiertämiseen (tax avoidance), ja 3) kriminalisoituihin, lain kieltämiin toimiin (tax evasion). Veron torjunta toimii eräänlaisena yleisterminä ja kattokäsitteenä kaikille laillisille ja laittomille toimille, joita hyödyntäen verovelvollinen pyrkii vapautumaan verosta taloudellisena liiketoiminnan rasituksena.⁴³

Verosuunnittelulla (tax planning) tarkoitetaan eri verolakien ja säännösten hyödyntämistä verotuksen minimoinnissa niin, että lakia ei kuitenkaan varsinaisesti rikota. Verosuunnittelu on täten toimintaa vero-oikeudellisen normiston rajaamissa puitteissa.⁴⁴ Verohallinnon syventävissä vero-ohjeissa todetaan, että "...verovelvollinen pyrkii minimoimaan veronsa verosuunnittelulla. Olosuhteet ja toimenpiteet valitaan sen mukaan, että lopputulos on optimaalinen sekä verojen määrän että muun kokonaisuuden kannalta. Verosuunnittelussa valitaan yleensä ne vaihtoehdot, joiden veroseuraamukset on verotuksessa ja oikeuskäytännössä yleisesti hyväksytyt."⁴⁵

Verosuunnittelu ei kuitenkaan aina merkitse ainoastaan sitä, että verot ainoastaan tai ollenkaan minimoitaisiin. Verovelvolliset yritykset tai luonnolliset henkilöt tavoittelevat itselleen sopivaa tilannetta joko mahdollisimman pienin tai optimaalisin veroseuraamuksin. Verovelvolliset eivät aina valitse liiketoiminnassaan vaihtoehtoa, joka minimoisi verot, vaan liiketoimintansa kannalta optimaalisimman vaihtoehdon. Optimaalinen vaihtoehto saattaa olla liiketoiminnan ja taloudellisuuden kannaltaärkevin vaihtoehto, mutta

⁴³ Knuutinen 2012

⁴⁴ Knuutinen 2015

⁴⁵ Verohallinto 2014

verorasitukseltaan se saattaa olla lopulta rahallisesti ja taloudellisesti rasittavampi. Tätä voidaan kuitenkin kutsua verosuunnitteluksi, jos liiketoiminnan organisoinnissa on otettu verorasitteet huomioon olennaisena osana päätöksentekoa. Siten on osittain harhaanjohtava esittää, että verosuunnittelun tarkoituksena on ainoastaan verojen minimointi.⁴⁶ Jo 70-luvulla Tikka on määritellyt verosuunnittelun toimintana, jossa pyritään selvittämään veroseuraamukset, jotka liittyvät avoimna oleviin liiketoiminnan vaihtoehtoihin ja huolehtimaan, että vaihtoehdot otetaan huomioon, kun arvostellaan vaihtoehtojen edullisuutta yrityksen tavoitefunktioon perustuvien kriteerien pohjalta⁴⁷. Verosuunnittelun tarkoituksena on joidenkin näkemysten mukaan siis optimoida jonkin suunnitellun oikeustoimen verorasitus eikä välttämättä minimoida sitä⁴⁸.

Määritelmiä verosuunnittelulle on lukuisia ja ne riippuvat usein myös kirjoittajan asennoitumisesta verosuunnittelua kohtaan. Neutraaleimmasta näkökulmasta verosuunnitteluna voidaan nähdä kaikki toimet, joita verovelvollinen tekee ja hyödyntää päivittäisessä liiketoiminnassaan miettien samalla, miten liiketoimi vaikuttaa verotukseen. Periaatteessa verosuunnittelua ovat siis kaikki tilanteet, joissa liiketoiminnallisen päätöksen verotukselliset vaikutukset pidetään mielessä, oli niiden rooli sitten merkittävä tai vähäinen. Voidaan myös ajatella, että verosuunnittelussa verokustannukset ovat yksi tekijä muiden joukossa, kun taas minimoinnissa ne ovat keskeisessä tai hallitsevassa asemassa.⁴⁹

Varsinaisesta verovilpistä on taas kyse silloin, kun tuloja jätetään kokonaan ilmoittamatta kansallisille verohallinnoille tai tuloista annetaan harhaanjohtavia tietoja. Veronkierron monimuotoisuus kohdistuu usein laajempiin veropohjiin, kuten tulo- ja varallisuusveroihin, pääomatuloveroon ja arvonalisäveroon.

⁴⁶ Järvenoja 2015

⁴⁷ Tikka 1972

⁴⁸ Järvenoja 2015

⁴⁹ Wikström ym. 2015

2.4 Aggressiivinen verosuunnittelu

Tässä tutkielmassa keskitytään tarkemmin aggressiiviseksi verosuunnitteluksi kutsuttuun yritysten veromenojen minimointiin. Niin sanottu normaali verosuunnittelu sisältyy kiistatta verovelvollisten valinnanvapauteen. Ongelmia kansainvälisesti syntyy siitä, että verosuunnittelua voidaan harjoittaa monin eri tavoin. Saatetaan tarkoituksellisesti käyttää hyödyksi esimerkiksi lainsäätämismuutoksissa sattuneita ”haksahduksia” tai porsaanreikien huomioimattomuutta.⁵⁰ Vaikka aggressiivinen verosuunnittelu ei ole varsinaisesti oikeudellinen tai niin sanottu legaalikäsite, käytetään sitä nykyisin paljonkin. Aggressiivisen verosuunnittelun käsitettä käytetään nykyään myös virallisissa yhteyksissä, kuten Euroopan komission suosituksissa ja neuvoston direktiiveissä⁵¹. Legaalikäsitteenä aggressiivinen verosuunnittelu ei kuitenkaan ole vakiintunut, ja käsite on käyttöyhteyksiltään todella monimuotoinen. Tavallisesti verovelvollisuudesta keskusteltaessa käytetään verosuunnittelun ja veronkierron käsitteitä, ja johonkin näiden käsitteiden välille asettuu aggressiivisen verosuunnittelun käsite.

Jos tarkastellaan käsitteistöä janan laillisesta verosuunnittelusta veronkiertoon, voidaan mukailla Euroopan komission⁵² nimissä julkaistun artikkelin kaaviota, joka osoittaa, että janan toisessa, täysin laillisessa ja moraalisesti hyväksyttävässä päässä on verosuunnittelu, jota hyödynnetään täysin verosäännöksiä noudattaen ja suunnittelukeinoina jopa verosäännöksissä tarkoituksellisesti luotuja keinoja käyttäen. Mitä enemmän ”arveluttavia” tai aggressiivisia keinoja käytetään, sitä lähemmäs mennään veronkierron rajaa, kuten seuraavasta ilmenee:

⁵⁰ Wikström ym. 2015

⁵¹ Esim. Neuvoston direktiivi (EU) 2018/822

⁵² Euroopan komissio (Aggressive tax planning indicators) 2017

suotuisan veroposition ottaminen ilman, että avoimesti paljastetaan epävarmuus tiettyjen ilmoitettavien tietojen yhteensopivuudesta verolain kanssa.⁵⁵

OECD:n määrittely sisältää ongelmia, sillä aggressiivinen verosuunnittelu on määritelty todella epäselvästi ja epämääräisesti, eikä määrittelyn laajuus ole selvä. Erityisesti termien odottamattomuus ja tahattomuus tulkinta aiheuttaa haasteita. Termit ovat epäselviä ja niiltä puuttuu selkeä merkitys, puhumattakaan siitä, että konsepti perustuu veropositioon tai asemaan, joka on luokiteltu niin sanotusti kestäväksi. Kestävän veroaseman määritelmä on myös hyvinkin laava. Osa tutkijoista on myös arvostellut OECD:n pyrkimystä rakentaa uutta näennäsjuridista kategoriaa, eli uutta, ei-hyväksyttävää käytäntöä laillisen ja laittoman sääntelyn välille.⁵⁶

Aggressiivisen verosuunnittelun käsite on kehittynyt ajan myötä myös EU-toimielimissä ja kansallisten lainsäätäjien tasoilla. Käsitteen määrittely on saanut hieman erilaisia suuntia eri valtioiden viranomaisten käytössä. Esimerkiksi Australian verohallinto on käyttänyt aggressiivisen verosuunnittelun termiä toimista, jotka johtavat huomattaviin verohyötyihin ja ovat niin sanotusti harmaalla alueella tai johtavat lopputulemaan, joka ei vastaa täysin lakien tarkoittamaa lopputulosta⁵⁷. Eri valtioiden kansallisista verohallinnoista vain muutama on antanut käsitteelle tarkemman määrittelyn.

Iso-Britannian verohallinto (HMRC) on määritellyt aggressiivisen verosuunnittelun rinnastaen sen veron kiertämisen⁵⁸ käsitteen kanssa. HMRC:n mukaan aggressiivinen verosuunnittelu on verojärjestelmän sääntöjen ”venyttämistä”, jolla verovelvollinen pyrkii saavuttamaan veroetuja, joita parlamentti lainsäädäntötyössään ei ole tarkoittanut saavutettaviksi. Näihin järjestelyihin sisältyy petollisia ja keinotekoisia järjestelyjä, joilla on vain vähän tai ei muuta tarkoitusta kuin veroedun saavuttaminen. HMRC:n määrittelyssä todetaan aggressiivisen veroedun olevan toimintaa lain kirjaimen mukaan, mutta ei lain

⁵⁵ OECD 2008

⁵⁶ Carrero & Seara 2016

⁵⁷ Carrero & Seara 2016

⁵⁸ engl. Tax avoidance

hengessä. Kanadan veroviranomaiset taas ovat määritelleet aggressiivisen verosuunnittelun verojärjestelyiden rajojen siirtämiseksi (*pushing the limits*) aggressiivisempaan suuntaan, jolloin raja veronkiertoon saattaa ylittyä ja Kanadan lainsäädännön mukainen veronkierron yleislauseke GAAR tulee (General anti avoidance rule) sovellettavaksi.⁵⁹

EU-tasolla ei ole annettu virallista legaalikäsitteen asemassa olevaa määritelmää aggressiivisesta verosuunnittelusta, mutta komission suosituksessa aggressiivisesta verosuunnittelusta (2012)⁶⁰ mainitaan seuraavaa:

”Aggressiivisessa verosuunnittelussa pyritään verovelvollisuuden pienentämiseen hyödyntämällä verojärjestelmän muutoseikkoja tai kahden tai useamman verojärjestelmän keskinäisiä eroja. Aggressiivista verosuunnittelua voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Se johtaa muun muassa kaksinkertaisiin vähennyksiin (esimerkiksi sama tappio vähennetään sekä lähde- että asuinvaltiossa) ja kaksinkertaiseen verottamatta jäämiseen (esim. tulo, jota ei ole verotettu lähdevaltiossa, vapautetaan verosta asuinmaassa).”

Myös yllämainitun määritelmän sisältö on todella laaja ja se ei rajaa tarkasti eroa hyväksytyyn ja ei-hyväksytyyn verosuunnittelun välille. EU komission kuvaus aggressiivisesta verosuunnittelusta on linjassa OECD:n konseptin kanssa, mutta sisältää myös elementtejä, jotka erottavat sen OECD:n määrittelystä. Olennaista komission suosituksessa on sen ensimmäinen kohta, jossa mainitaan ristiriita lain perimmäisen tarkoituksen ja ”hengen” kanssa:

”Maat eri puolilla maailmaa ovat perinteisesti kohdelleet verosuunnittelua laillisena toimintana. Ajan myötä verosuunnittelun rakenteista on kuitenkin tullut yhä kehittyneempiä. Niiden rakenteet kehitetään ulottumaan useille oikeudenkäyttöalueille, ja niillä tosiasiallisesti siirretään verotettavat voitot suotuisia verojärjestelyjä tarjoaviin valtioihin. Kyseisille käytännöille on ominaista se, että niillä pienennetään verovelvollisuutta sinänsä laillisilla järjestelyillä, jotka ovat kuitenkin ristiriidassa lain perimmäisen tarkoituksen kanssa.”

⁵⁹ HMRC 2015

⁶⁰ Euroopan komissio (2012)

Oheinen sitaatti sisältää olennaisen viittauksen keinotekoiisiin, eli sinänsä laillisiin järjestelyihin, jotka ovat kuitenkin ristiriidassa lain perimmäisen tarkoituksen kanssa.

Yhtenä määrittävänä tekijänä on ”lain perimmäinen tarkoitus”, kuten komission veron kiertämisen estämistä koskevassa yleislausekkeessa GAAR:issakin (General Anti Avoidance Rule). Ongelmallista tässä EU-komission lähestymistavassa on, että moni verojärjestely saattaa lukeutua tämän määrittelyn alle, vaikka järjestelyt olisivat tosiasiaassa hyväksytyjä ja aitoja, niin kauan kuin ne eivät ole keinotekoisia. Edellä mainitut seikat ovat tärkeässä roolissa, kun seuraavassa kappaleessa pohditaan rajanvetoa aggressiivisen verosuunnittelun ja veronkierron välillä.

Suurimmat erot OECD:n ja EU-komission lähestymistavoissa voidaan tiivistää kahteen seikkaan. Ensinnäkin, Euroopan komissio vaikuttaa implementoineen laajemman, kaksijakoisemman ja ristiriitaisemman idean aggressiivisesta verosuunnittelusta, joka voisi kattaa kaikki järjestelyt, joilla on ainoastaan verotuksellinen tarkoitus. Tällöin myös epäkeinotekoiset järjestelyt voisivat olla aggressiivisen verosuunnittelun piirissä. Toiseksi, OECD:n määrittely on rakennettu rajoitetummaksi ja tiukemmaksi määrittelyksi aggressiivisen verosuunnittelun luonteesta, vaikka sekin on yleisesti ottaen liian laaja.⁶¹

Kuten aiemmin mainittu, verosuunnittelu on toimintaa vero-oikeudellisen normiston puitteissa. Aggressiivisuus käsitetään yleensä käyttäytymisen analysoinnissa vihamielisyytenä tai väkivaltaisuuksena, jopa uhkaavuutena. Aggressiivisuuden liittäminen verosuunnittelun käsitteen yhteyteen on kuitenkin haastavaa, sillä verosuunnittelun avulla harvoin ollaan väkivaltaisia tai uhkaavia, ja samalla voidaan kysyä ketä tai mitä kohtaan ollaan vihamielisiä.⁶² Jos aggressiivisuuden käsitettä lähestytään psykologisesta näkökulmasta, aggressiolla tarkoitetaan toisiin yksilöihin tai ympäristöön kohdistuvaa tahallista,

⁶¹ Carrero & Seara 2016

⁶² Knuutinen 2015

vahingoittavaa tai häiritsevää käyttäytymistä⁶³. Tässä yhteydessä voidaan yhdistää aggressiiviseen verosuunnitteluun juurikin tahallisuuden ja ”vahingoittavuuden” käsitteet.

Aggressiivisella verosuunnittelulla tarkoitetaan useiden määritelmien mukaan lähempänä laittomia keinoja olevaa verosuunnittelua. Kosonen määrittelee aggressiivisen verosuunnittelun toiminnaksi, jossa kansainvälisten verojärjestelmien porsaanreikiä käytetään hyväksi niin, ettei kansainvälisesti toimivien yritysten verotuksen lopputulos vastaa lain henkeä eikä tarkoitusta, vaikka lakia ei rikota⁶⁴. Tämä määrittely on samassa linjassa muun muassa OECD:n ja HMRC:n määritelmien kanssa.

Tässä tutkielmassa käytetään aggressiivisen verosuunnittelun käsitettä paljon. On siten perusteltua tarkentaa myös omaa näkemystäni käsitteestä. Yleisesti aggressiivisella verosuunnittelulla tässä tutkielmassa tarkoitetaan verosuunnittelua, joka tähtää verovelvolliselle suotuisaan lopputulokseen vastoin yleisesti käsitettyä lain varsinaista tarkoitusta tai henkeä. Suotuisaan lopputulokseen pyritään pääsemään hyödyntäen ja yhdistäen eri menetelmiä, joiden käyttämistä ei välttämättä ole tarkoitettu johtamaan verovelvollisen verokustannusten pienenemiseen verrattuna niin sanotusti yleisesti hyväksyttyihin menettelytapoihin.

2.5 Veronkierto ja rajanveto aggressiiviseen verosuunnitteluun

Aggressiivista verosuunnittelua ei ole legaalikäsitteenä määritelty, eikä aggressiivista verosuunnittelua koskien ole suoraa oikeuskäytäntöä tai ratkaisuja. Rajanvetoa kolmen käsitteen, verosuunnittelun, aggressiivisen verosuunnittelun ja veronkierron välillä voidaan kuitenkin hahmotella veronkiertoa koskevien oikeustapausten kautta pitäen mielessä aggressiivisen verosuunnittelun käsite ja luonteen määritelmät, joita on esitetty edellä. Rajanvetoa näiden käsitteiden välillä on erittäin haastavaa tehdä. Aggressiivinen

⁶³ Viemerö 2006

⁶⁴ Kosonen 2013

verosuunnittelu saattaa joissakin tilanteissa synnyttää verojen minimointitoimenpiteitä, joilla tähdätään lain tarkoituksen kannalta vieraisiin verotuksellisiin etuihin järjestelyillä, joiden ainut tai dominoiva tarkoitus on veroetujen ”kalastelu”. Perusteettomien veroetujen estämiseksi on luotu veron kiertämistä estäviä ja ehkäiseviä normeja.⁶⁵

Kuten aggressiivisen verosuunnittelun termillä, myös veron kiertämisen termillä on useampia toisistaan poikkeavia käyttöyhteyksiä ja määritelmiä, jolloin käsitteen käyttö riippuu olennaisesti asiayhteydestä. Ajoittain termillä viitataan yleisellä ja epämääräisellä tasolla erilaisiin veronvälttämistoimenpiteisiin ja -pyrkimyksiin. Toisinaan termiä käytetään taas viittaamaan lain soveltajien ratkaisuihin sen suhteen, mikä katsotaan tai tulisi katsoa veron kiertämiseksi. Kolmanneksi termillä on myös välitön tekninen yhteys veron kiertämistä koskeviin säännöksiin.⁶⁶

Veron kiertäminen on määritelty useissa valtioissa yleisen veron kiertämistä koskevan normin yhteydessä, jolloin termiä käytetään täsmällisemmässä oikeudellisessa merkityksessä. Veron kiertämisestä on säädetty Suomen verolaissa laissa verotusmenettelystä. VML 28§ eli yleinen veronkiertosäännös määrittelee veron kiertämisen seuraavalla tavalla:

”Jos jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, on verotusta toimitettaessa meneteltävä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa. Jos kauppahinta, muu vastike tai suoritus aika on kauppa- tai muussa sopimuksessa määrätty taikka muuhun toimenpiteeseen on ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, voidaan verotettava tulo ja omaisuus arvioida.

Jos on ilmeistä, että verotusta toimitettaessa olisi meneteltävä 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, on verotusta toimitettaessa huolellisesti tutkittava kaikki ne seikat, jotka voivat vaikuttaa asian arvostelemiseen, sekä annettava verovelvolliselle tilaisuus esittää selvitys havaituista seikoista. Mikäli verovelvollinen ei tällöin esitä selvitystä siitä, että olosuhteelle tai toimenpiteelle annettu oikeudellinen muoto vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta taikka ettei toimenpiteeseen ole

⁶⁵ Wikström ym. 2015

⁶⁶ Knuutinen 2015

ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, verotusta toimitettaessa on meneteltävä 1 momentissa tarkoitetulla tavalla.”

VML 28§ on yleislauseke, joka antaa paljon vapauksia tulkinnalle. Yleislausekkeen käytännön merkitys on ollut hahmotettavissa usein vasta oikeuskäytännön perusteella, ja Suomessa on kansainvälisellä tasolla käytetty yleislauseketta oikeuskäytännön soveltamistarkoituksessa suhteellisen paljon.⁶⁷

Suomessa veron kiertämisestä on säädetty myös elinkeinotulon verottamisesta säädettyissä laissa EVL 52 § (22.12.2005/1137). EVL 52 a-52 f §:n säännöksiä sovelletaan kotimaisten osakeyhtiöiden sulautumiseen, jakautumiseen, liiketoiminnan siirtoon ja osakkeiden vaihtoon liittyvissä tilanteissa, eli erilaisten yritysjärjestelyiden yhteydessä. EVL 52 h § keskittyy veronkiertoon ja sen mukaan:

” Lain 52 ja 52 a–52 g §:ssä olevia säännöksiä ei sovelleta, jos on ilmeistä, että järjestelyjen yksinomaisena tai yhtenä pääasiallisista tarkoituksista on ollut veron kiertäminen tai veron välttäminen.”

EVL 52h § korostaa vaatimusta siitä, että yritysjärjestelylle tulee olla hyväksyttävät liike-taloudelliset perusteet. Tällöin tulee huomioida, että pelkästään EVL:n ja OYL:n muoto-vaatimusten noudattaminen ei riitä siihen, että yritysjärjestelyn veroedut saavutetaan. Jos asiaa tarkastellaan toiseen suuntaan, ei kysymyksessä tulisi olla veron kiertäminen tilanteissa, joissa yritysjärjestely ei tuota mitään lain tarkoituksen kanssa olevaa ristiriitaa.⁶⁸ Rajaa aggressiiviseen verosuunnitteluun voidaankin etsiä nimenomaisesti riittävien liiketoiminnallisten tarkoitusten olemassaolosta ja siitä, kuinka hyvin verovelvollinen pystyy liiketoiminnalliset tarkoitukset perustelemaan.

Verohallinnossa suhtautuminen ei ole ollut kovinkaan yhtenäistä verosuunnittelun ja veronkierron rajaa tarkasteltaessa. Tämän vuoksi monissa tapauksissa EVL 52h §:n ja VML

⁶⁷ Knuutinen 2012

⁶⁸ Andersson & Penttilä

28 §:n soveltamisen poissulkemiseksi on verovelvollisen kannattanut hakea ennakkoratkaisua verottajalta.⁶⁹

Yleislauseketta tulkittaessa ja veron kiertämistä erillisesti käsitteellisesti tulkittaessa on huomattava muutama tärkeä seikka. Käsitteellisesti veron kiertäminen tulee yhdistää toimiin, joilla veroja ja verojen maksua on tarkoituksellisesti kierretty. Yleislausekkeen ensimmäinen lause ei kuitenkaan tätä käsitteellistä määritelmää täysin tue, vaan antaa laajemman merkityksen.⁷⁰ Oikeuskäytännön kautta voidaan kuitenkin tulkita, että veronkierrosta on ollut kyse silloin, kun verotuksen järjestelyn *pääasiallinen* tarkoitus on ollut veron välttäminen. Voidaan myös tulkita, että tämä on osittain sisällytetty yleislausekkeen toiseen momenttiin, jossa mainitaan verovelvolliselle annettu mahdollisuus todistaa, että järjestely on tehty tarpeellisin liiketoiminnallisin perustein, eikä veron kiertäminen tai välttäminen ole ollut järjestelyn pääasiallinen tarkoitus.

Veronkiertonormeilla voidaan puuttua siis niin sanotusti puhtaasti keinotekoisiiin järjestelyihin, joilla pyritään kiertämään normaalisti maksettavaksi tuleva vero. Puhtaasti keinotekoisilla järjestelyillä tarkoitetaan järjestelyitä, joilla ei ole taloudellista todellisuuspohjaa. Tällaisiin on viitattu muun muassa Euroopan unionin tuomioistuimen antamassa tuomiossa C-196/04 Cadbury Schweppes, joka on tunnettu tapaus veronkiertoon ja aggressiiviseen verosuunnitteluun keskittyvässä tutkimuksessa.⁷¹

Yleislausekkeen tunnusmerkistön väljä kuvaus johtaa oikeustositseikaston avoimuuteen, jonka seurauksena tunnusmerkistön soveltamisala muodostuu laveaksi ja häilyväksi synnyttäen samalla oikeudellista epävarmuutta. Soveltamisalan luoman harmaan vyöhykkeen osalta verovelvollinen ei voi varmuudella tietää, mitkä veron minimointijärjestelyt

⁶⁹ Andersson & Penttilä 2014

⁷⁰ Knuutinen 2012

⁷¹ Ks. esim. Helminen 2020

hyväksytään verotuksessa ja mitä ei. Harmaan vyöhykkeen syntyminen on eri näkökulmasta verrattavissa aggressiivisen verosuunnittelun yhteydessä ilmenevään riskien lisääntymiseen.⁷²

Veron kiertämisellä voidaan täten tarkoittaa erityisesti sellaisia tilanteita, joissa verovelvollisen tavoittelema veroetu evätään joko yleislausekkeen tai mahdollisten erityisten normien nojalla. Mikäli veron kiertämiseen ei pystytä tietyissä tapauksissa oikeudellisesta näkökulmasta puuttumaan, voitaisiin ”ei-oikeudellisesta” näkökulmasta katsoa veronkierto ns. onnistuneeksi, jolloin tämä saattaisi tarkoittaa hieman samaa kuin aggressiivinen verosuunnittelu. Täsmällisen oikeudellisen merkityksen mukaan tällöin ei kuitenkaan kyse ole veronkierrosta, jos mahdollisuutta puuttua verosuunnitteluun tai järjestelyyn ei ole.⁷³

Jotta verosuunnittelua voidaan pitää aggressiivisena, tulisi arvion esittäjän pystyä perustelemaan, miksi suunnittelua tai järjestelyä tulisi pitää jollain tavoin lain tarkoituksen, hengen tai joidenkin muiden kuin oikeudellisten normien vastaisena.⁷⁴ Jotta aggressiivista verosuunnittelua voidaan taas pitää veronkiertona, täytyy lain tulkitsijan tai arvion esittäjän pystyä perustelemaan, että lain tarkoituksen tai hengen vastaisuus johtuu tarpeellisten liiketoiminnallisten perusteiden puuttumisesta ja että järjestelyyn on ryhdytty pääasiallisesti veron välttämistarkoituksessa, jolloin voidaan mahdollisesti soveltaa veronkiertosäännöksiä.

Aggressiivisen verosuunnittelun ”onnistumisen” voidaan siis nähdä syntyvän siitä, kuinka hyvin verovelvollinen pystyy perustelemaan verosuunnittelujärjestelyn taustalla olevat liiketoiminnalliset perusteet ja syyt, joiden olemassaolo itsessään tulee olla perusteltua.

⁷² Wikström ym. 2015

⁷³ Knuutinen 2015

⁷⁴ Knuutinen 2015

Esimerkkinä voidaan ottaa ratkaisu KHO 2008:6, joka käsitteli useasti oikeuskäytännössä ilmenneeseen lääkäritoimintaan liittyvää aggressiivista verosuunnittelua. Ratkaisua edeltäneen ennakkoratkaisun hakijoiden tarkoituksena oli perustaa lääkäritoimintaa harjoittava osakeyhtiö, jonka osakkeet lääkärit merkitsisivät joko itse tai omistamansa holdingyhtiön kautta. Perustettavan yhtiön osakkeet jakautuivat erilajisiin osakesarjoihin – kantaosakesarjaan ja lääkärikohtaisiin vastaanotto-osakesarjoihin, joiden perusteella osakkaille ja heidän perustamilleen holdingyhtiöille jaettiin osinkotuottoja. Osakkeille yhtiöjärjestyksessä määritellyt osingonjakoperusteet tarkoittivat käytännössä, että yksittäisen lääkärin saama osinko määräytyisi kuitenkin käytännössä työpanoksen perusteella.⁷⁵

Veroasiamies vaati KVL:n osingonjaon myöntävän päätöksen muuttamista, sillä vastaanotto-osakesarjan kohdalla olisi heidän näkemyksensä mukaan kyse työpanokseen rinnastettavasta palkasta VML 28 § huomioon ottaen. KHO kuitenkin katsoi, että koska osingon peruste oli määrätty yhtiöjärjestyksessä, eikä osakkailla ollut harkintavaltaa osingonjaon kohdistumisessa osakesarjojen kesken, tuli yhtiön jakama osinko katsoa verotuksellisesti osinko- eikä ansiotuloksi. Veroasiamies oli muutoshakemuksessaan vedonnut yleiseen veronkiertosäännökseen ja perustellut, että omistusjärjestelyn muoto ei vastannut asian varsinaista luonnetta eikä tarkoitusta. KHO 2008:6 tapauksessa hakijat kertoivat avoimesti, mitä olivat tekemässä, ja hakemuksessa esitettiin suoraan muita kuin verotuksellisia syitä järjestelyn toteuttamiselle. Ennakkoratkaisun hakijat perustelivat, että yhtiön liiketoimintamallille ja omistusrakenteelle oli liiketoiminnan kasvuhakuisuuteen, kilpailukykyyn ja lääkärin sitouttamiseen liittyvät syyt. Hakijat korkeintaan ylikorostivat liiketoiminnallisia syitä ja muita kuin verotuksellisia syitä järjestelylleen, eivätkä pyrkineet piilottelemaan tai peittelemään jotakin järjestelyn piilossa olevaa tosiallista tarkoitusta.⁷⁶

⁷⁵ Knuutinen 2012

⁷⁶ Knuutinen 2012

Tapaus KHO 2008:6 on hyvä esimerkki perusteluiden merkityksestä, jotta tapaus voidaan katsoa aggressiiviseksi verosuunnitteluksi eikä sen nähdä ylittävän veronkierron rajaa. Avoin kuvaus ja toimien riittävät perusteet – joskus myös toimien ylikorostaminen ja ns. maalaaminen liiketoiminnallisilla perusteilla – ovat toimineet VML 28§:n soveltamisen ”suojaksi” verovelvollisella. Kyseisessäkin tapauksessa verotukselliset motiivit ovat olleet kokonaisjärjestelyssä dominoivassa asemassa, vaikka verovelvolliset ovatkin perustelleet liiketoiminnalliset syyt uskottavasti. Verovelvolliset eivät myöskään kokonaan välittyneet tilanteesta verojen maksamiselta, mutta verokohtelu tuli oletettavasti kokonaisratkaisultaan osakkaille edullisemmaksi järjestelyn kautta.⁷⁷

Mielenkiintoisena lisähuomiona KHO 2008:6:n kohdalla voidaan katsoa myös KHO:n perusteluissa mainittua lausetta, jonka mukaan yhtiön jakama osinko tuli ”lainsäädännön nykytilan huomioon ottaen” katsoa verotuksellisesti osinkotuloksi. Lause voidaan tulkita myös siten, että KHO:n jäsenet eivät olisi pitäneet lopputulosta oikeudenmukaisena, mutta eivät voineet ohittaa vero-oikeudellista lainsäädäntöä. Muotoilullaan KHO antoi lainsäätäjille viestin, joka johti myöhemmin työperäistä osinkoa koskevaan erityissäätelyyn.⁷⁸

Veronkiertoa käsittelevät tapaukset ovat usein epäselviä nimenomaan silloin, kun niitä on käsitelty myös korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Aggressiiviseen verosuunnitteluun liittyy olennaisesti epäselvyys rajanvedossa, kun kyse on tapauksista, jotka ovat edenneet oikeusasteiden käsittelyyn.

Toinen oikeustapaus, jossa on käsitelty kattavasti veronkiertämisen tunnistamisen elementtejä, on KHO 2017:78. Tapaus koski osakevaihtoon liittyvää tilannetta, jossa veronsaajien oikeudenvilvontayksikkö (VOVA) valitti hallinto-oikeuden päätöksestä vedoten EVL 52 f ja 52 h §:n sisältämään veron kiertämistä koskevaan säädökseen. VOVA:n mu-

⁷⁷ Knuutinen 2012

⁷⁸ Knuutinen 2012

kaan osakevaihdon yritysjärjestelyltä puuttuvat liikeloudelliset perusteet ja järjestelyllä voitaisiin saavuttaa tulevaisuudessa veroetua. Tapauksessa arvioitiin, täyttääkö osakevaihto veronkierron kriteereitä, kuten tarpeellisten liiketoiminnallisen syiden puuttumista tai sääntelyn tarkoitukselle vieraita veroetuja.

Kuten KHO 2017:78 oikaisuhakemuksessa todetaan *”Jos yritysjärjestelyltä puuttuvat kokonaan liikeloudelliset perusteet tai liikeloudelliset perusteet ovat hyvin ohuet, on ilmeistä, että järjestelyn yhtenä pääasiallisista tarkoituksista on pykälässä tarkoitettulla tavalla veron kiertäminen tai sen välttäminen.”* Tämänkin tapauksen kohdalla voidaan vetää johtopäätös siitä, että liiketoiminnallisten perusteiden olemassaolo on ehkäpä suurin tekijä, kun pyritään vetämään rajaa aggressiivisen verosuunnittelun ja veronkierron välille. Samalla painottuu myös perusteluiden painavuus, kuten tapauksessa KHO 2008:6.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että asiassa ei näyttänyt syntyvän konkreettisia ja järjestelmälle vieraita veroetuja, eivätkä järjestelyn tueksi esitetyt liikeloudelliset perusteet näin ollen tulleet tarkemmin punnittavaksi. Voidaan siis huomata, että veroetujen tulee olla merkittäviä ja järjestelmälle vieraita, jotta liikeloudellisia perusteita voidaan tämän jälkeen punnita.

Järjestelyiden liikeloudellista tarkoituspohjaa on arvioitu myös unionin tuomioistuinten ratkaisussa C-196/04 Cadbury Schweppes, jossa on otettu kantaa etenkin verovelvollisen todistustaakkaan verojärjestelyn riittävien liikeloudellisten syiden olemassaolosta, sillä verotuksen minimointi ei saisi olla järjestelyn pääasiallinen tavoite.

Verosuunnittelun ja veronkieron rajoja voidaan lähestyä myös toisesta suunnasta – laittomasta lailliseen, jolloin kaikki sellainen toiminta, jota ei voida nähdä veronkiertona, vilppinä tai petoksena, voidaan nähdä oikeudellisesta näkökulmasta verosuunnitteluna tai verojen minimointina, jotka ovat laissa hyväksyttäviä menettelytapoja.⁷⁹

⁷⁹ Ks. Knuutinen 2015

Verosuunnittelun rajanveto suhteessa veronkiertoon on siis melko häilyvä ja riippuu merkittävästi siitä, minkä valtion tai hallintoalueen säännöksiä noudatetaan. Veronkierrolla (tax avoidance) tarkoitetaan kuitenkin yleisesti käsitettynä lain vastaisia toimenpiteitä verotuksen välttämiseksi kokonaan tai osittain. Kososen mukaan veronkierrasta on kysymys silloin, kun yritysten tai yksityisten tuloja jätetään kokonaan ilmoittamatta tai niistä annetaan harhaanjohtavaa tietoa viranomaisille. Veronkiertoa tapahtuu paljon myös ilman yli rajat kattavaa veroparatiisitoimintaa, mutta veroparatiisit helpottavat tulojen ”kätkemistä” viranomaisilta. Verojen kiertämisessä suuressa roolissa ovat usein tiukan pankkisalaisuuden omaavat valtiot, ja veronkierto voidaan Kososen mukaan usein liittää yksityishenkilöiden harjoittamaan tulojen piilotteluun.⁸⁰ Suuremmassa mittakaavassa veronkierto ja aggressiivinen verosuunnittelu kuitenkin tapahtuvat monikansallisissa yhtiöissä, ja merkittävät taloudelliset vaikutukset aiheutuvat juuri yritysten, ei niinkään yksityishenkilöiden verosuunnittelusta.

Tutkielmassa syvennytään hybridijärjestelyihin ja niitä koskevaan tuoreeseen sääntelyyn. Edellä mainittuja VML 28§:n, EVL 18 §:n tai VML 31 §:n säännöksiä sovelletaan toissijaisesti hybridilain säännöksiin nähden. VML 28 on luonteeltaan yleislauseke, johon nähden hybridilaki on erityissäännöksen asemassa. Yleistä veron kiertämisen estävää lauseketta, siirtohinnoittelua ja korkovähennysrajoitusta koskevia säännöksiä voidaan kuitenkin soveltaa, jos säännösten soveltamisen edellytykset täyttyvät hybridilain säännösten soveltamisen jälkeisissä tilanteissa.⁸¹ Aggressiivinen verosuunnittelu hybridejä hyödyntämällä saattaa siis ensin törmätä uuteen lainsäädäntöön, jonka jälkeen voidaan vielä erikseen arvioida, täyttyvätkö veronkierron elementit hybridijärjestelyssä. Hybridilakiin syvennytään tarkemmin viimeisessä luvussa.

⁸⁰ Kosonen 2013

⁸¹ HE 68/2019

3 Aggressiivinen verosuunnittelu käytännössä

3.1 Monikansallisten yhtiöiden verosuunnittelumetodit

Monikansalliset yritykset ovat hyödyntäneet kansainvälisessä aggressiivisessa verosuunnittelussaan erilaisia metodeja ja yhdistelleet eri keinoja, joiden kautta on saavutettu huomattavia veroetuja.

Tässä pääluvussa tarkastellaan yleisimpiä keinoja ja metodeja, joita on käytetty aggressiivisen verosuunnittelun yhteydessä. Siirtohinnoittelu, verosopimuskeinottelu ja velkajärjestelyt sekä alikapitalisointi on valittu tarkastelun kohteeksi tässä tutkielmassa, sillä ne ovat yleisimmin tutkimuksissa esille tulevat menetelmät, kun tarkastellaan aggressiivista verosuunnittelua.⁸² Alla avatussa paljon huomiota saaneessa järjestelyssä hyödynnetään jollain tasolla kaikkia yleisimpiä aggressiivisen verosuunnittelun metodeja: siirtohinnoittelua, alikapitalisointia ja verosopimusten eroavaisuuksien hyväksikäyttöä sekä verosopimuskeinottelua. Olennaisessa roolissa niin Double Irish with a Dutch sandwich -järjestelyssä kuin yleisesti aggressiivisessa verosuunnittelussa on myös hybridijärjestelyt, joita tarkastellaan tarkemmin tutkielman viimeisessä pääluvussa. Hybridijärjestelyillä on merkittävä asema nykypäivän aggressiivisessa verosuunnittelussa. OECD on BEPS-hankkeessaan maininnut hybridijärjestelyt yhtenä ongelmallisimpana ja eniten huomiota vaativana osa-alueena, kun tarkastellaan haitallista verokilpailua ja aggressiivista verosuunnittelua.

Yksi esimerkki pitkälle menevästä suunnittelusta on niin sanottu ”Double Irish Dutch Sandwich”, jota moni monikansallinen suuryritys on käyttänyt aggressiivisessa verosuunnittelussaan. Menetelmässä yhtiöt ovat saattaneet hyödyntää yhteensä neljää maata ja viittä eri yhtiötä, jolloin on hyödynnetty monia eri lainsäädännöllisiä porsaanreikiä. Rakenne on yleisesti muodostettu siten, että yhtiö on perustanut patentteja hallinnoivan

⁸² Ks. esim. Vella 2015

yhtiön Hollantiin, mutta tätä yhtiötä hallitaan Bermudalta, jolloin yritys on Irlannin lainsäädännön mukaan bermudalainen. Yhdysvaltojen verokohtelun mukaan yritys on taas irlantilainen, sillä Yhdysvaltojen mukaan veropaikka määräytyy sen mukaan, missä liiketoimintaa operoiva yhtiö on rekisterissä. Moni yhdysvaltalainen suuryhtiö on myös hyötynyt siitä, että Irlanti ei sovelle siirtohinnoittelusäädöksiä sopimuksiin, jotka on tehty ennen heinäkuuta 2010. Hollannissa ei veroteta rojalteja, eikä Bermudalla ole lainkaan yritysverotusta. Monimutkaisella järjestelyllä on siis saavutettu veroetu, jolloin veroa ei makseta melkein ollenkaan. Tämän järjestelmän hyödyntämisen on arvioitu aiheuttavan Yhdysvalloille jopa 60 miljardin dollarin veromenetykset vuosittain.⁸³

Siirtohinnoitteluun liittyy olennaisesti markkinaehtoisuuden periaate, joka on keskeinen tarkastelun kohde, kun käsitellään aggressiivista verosuunnittelua. Siirtohinnoittelu on myös erittäin suuri osa monikansallisten yritysten verosuunnittelua ja yleisesti yritysten toimintaa kansainvälisillä markkinoilla. Tämän vuoksi siirtohinnoittelu aggressiivisen verosuunnittelun välineenä ei ole voitu sivuuttaa. Alikapitalisointi taas liittyy olennaisesti muun muassa Suomessa esiintyneisiin tapauksiin ja hybridijärjestelyihin. Hybridijärjestelyissä ja niistä irrallaan tapahtuvassa aggressiivisessa verosuunnittelussa hyödynnetään myös verosopimuskikkailua tai -suunnittelua, joten seuraavien kolmen metodin avaaminen luo pohjaa myös viimeisen kappaleen hybridijärjestelyitä käsittelevälle osalle.

⁸³ Kari & Ropponen 2014; Fuest ym. 2013

3.1.1 Siirtohinnoittelu

Kansainvälisistä verotuksellisista syistä kansainvälistä konsernia ei käsitetä yleisesti yhtenä kokonaisuutena. Konserni muodostuu useista toisiinsa liitetyistä erillisistä juridisista yhtiöistä. Perussäännökset pätevät siis jokaiseen yritykseen yhtiön sisällä erikseen myös silloin, kun nämä yritykset käyvät yhtiön sisäistä kauppaa. Tämä avaa mahdollisuuksia verosuunnittelulle ja samalla myös verosuunnittelun väärinkäytöksille.⁸⁴ Joidenkin arvioiden mukaan jopa 60 % koko maailmankaupasta käydään konsernien sisällä ja näin ollen siirtohinnoittelun soveltamisalan piirissä.⁸⁵

Siirtohinnoittelu ja sen eri variaatiot ovat yleisimpiä keinoja siirtää voittoja matalamman verokohtelun piiriin. Siirtohinnoittelulla tarkoitetaan tavaroiden, palvelujen ja aineettomien oikeuksien hinnoittelua samaan konserniin kuuluvien yhtiöiden välisissä liiketoimissa.⁸⁶ Siirtohinnoittelun avulla voidaan lisätä kustannuksia korkean veroasteen maassa ja toisaalta vähentää niitä matalamman veroasteen maassa. Erillisyyhtiöperiaatteen noudattaminen, eli verotuksen toimittaminen yhtiökohtaisesti kunkin valtion sisäisen verolainsäädännön mukaan, on muodostanut siirtohinnoittelusta ongelman kansainvälisen vero-oikeuden piirissä.⁸⁷

On kuitenkin huomattava, että siirtohinnoittelua itsessään ei tule yleisesti rinnastaa aggressiiviseen verosuunnitteluun. Kuten Knuutinen toteaa, ei rinnastusta tule tehdä edes sellaisessa tilanteessa, jolloin siirtohinnoittelua vaaditaan kansallisen verohallinnon määräyksellä oikaistavaksi, sillä tässäkin tilanteessa ei välttämättä ole kyse aggressiivisen verosuunnittelun toteuttamisesta. Vaikka siirtohinnoitteluun löytyy OECD:n ohjeistuksia, liittyy siirtohintoihin ja niiden määrittämiseen todella usein tulkinnanvaraisuutta.

⁸⁴ Vella, 2015

⁸⁵ Team Finland 2014, OECD 1998

⁸⁶ Verohallinnon ohje, 2014

⁸⁷ Knuutinen 2015

Siirtohinnoittelua kuitenkin voidaan käyttää myös aggressiivisen verosuunnittelun välineenä ja toteuttaa aggressiivisella ja moitittavalla tavalla⁸⁸. Joidenkin arvioiden mukaan se on jopa tärkein aggressiivisen verosuunnittelun tai verojen välttelyn keino yrityksille.⁸⁹

Kansainvälisten sääntöjen mukaan siirtohintojen tulisi olla markkinahintoja vastaavia, eli yritysten tulisi myydä tuotteet ja palvelut samaan hintaan kuin jos kauppa käytäisiin toisen riippumattoman kauppakumppanin kanssa (arm's length principle). Ongelmalliseksi tämän tekevät muun muassa aineettomat oikeudet, kuten patentit ja tavaramerkit, joille ei ole määritelty markkinahintaa ja joiden markkinahinnan määrittäminen on todella haastavaa. Myös uusien keksintöjen, kuten uuden lääkkeen hinnoittelu markkinaehtoisesti on lähes mahdotonta.⁹⁰ Aggressiivinen verosuunnittelu siirtohinnoittelua hyödyntäen liittyy yleisesti juurikin markkinaehtoperiaatteen soveltamiskäytäntöön. Verohallinto on käyttänyt aggressiivisen verosuunnittelun termiä viitattaessaan mahdollisuuteen selvittää verotarkastuksen keinoin siirtohinnoittelun markkinaehtoperiaatteen soveltamisvirheitä.

Siirtohinnoittelu toimii kahteen suuntaan seuraavien esimerkkien selittäminä: Korkean veroasteen maan yritys A perustaa matalan veroasteen maahan yrityksen B. Yritys A laskee hintoja myydessään tuotteita yritykselle B, jolloin yritys A:n verotettava tuotto laskee ja matalamman veroasteen yritys B taas saa edun matalammasta verotuksesta myydessään tuotteet eteenpäin. Toiseen suuntaan tämä toimii niin, että korkean veroasteen maa ostaa matalamman veroasteen maalta tuotteita korkeaan hintaan, jolloin korkean veroasteen maan voitto pienenee eli myös verotettavan tuloksen määrä pienenee. Todelliset voitot ovat syntyneet matalan veroasteen maassa, jolloin voitto kasvaa.⁹¹

Kuten aiemmin mainittu, tämä alle markkinahintainen yhteisömyynti ei ole nykyään enää mahdollista ilman seuraamuksia, kuten sakon muodossa saatuja veronkorotuksia,

⁸⁸ Yksi räikeä esimerkki aggressiivisesta siirtohinnoittelusta on The Guardianin esiin nostama banaanikaupan siirtohinnoittelu. Ks. lisää artikkelissa "Bananas to UK via the Channel islands? It pays for tax reasons" The Guardian, Tuesday 6 November 2007

⁸⁹ Knuutinen 2014

⁹⁰ Gravelle 2011

⁹¹ Bolmayer & Santz

mutta juuri aineettomien oikeuksien kohdalla siirtelyä tehdään. Patentti- ja tavaramerkkioikeuksien siirtelyssä on käytetty muun muassa kustannustenjakosopimuksia (engl. cost contribution agreement, CCA), joilla jaetaan kustannukset ja oikeudet patentin tai tavaramerkin kehittämistä. Oikeudet voidaan esimerkiksi jakaa matalan veroasteen maahan ja kustannukset korkean veroasteen maahan, jolloin verotettava määrä pienee.⁹²

Koska siirtohinnoittelun merkitys valtioiden välisten verotulojen jakautumisessa on niin merkittävä, ovat Suomi ja muut valtiot ryhtyneet aktiivisesti puolustamaan verotulojaan tällä saralla⁹³. Suomen lainsäädännössä siirtohinnoittelusta säädetään verotusmenettelylaissa. VML 31 § voidaan luokitella joustavaksi normiksi, minkä vuoksi normista ei voida aina muodostaa vastauksia ongelmallisiin arvostus- ja tulkintatilanteisiin. VML 31 §:ssä ilmaistu markkinaehtoperiaate ja sen tulkintavälineenä käytetyt OECD:n siirtohinnoitteluhjeistukset eivät sisällä tarkkoja perusteita juuri aineettomien oikeuksien arvonmäärityksestä. Onkin todettu, että esimerkiksi tavaramerkin siirtohinnoittelusta ei ole mahdollista koskaan säännellä niin yksityiskohtaisesti, että arvonmäärityksessä saavutettaisiin jokin absoluuttinen arvo tavaramerkille.⁹⁴ Markkinaehtoisuudesta poikkeavaa siirtohinnoittelua voidaan oikaista VML 31§:n nojalla:

”Jos verovelvollisen ja häneen etuyhteydessä olevan osapuolen välisessä liiketoimessa on sovittu ehdoista tai määrätty ehtoja, jotka poikkeavat siitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu, ja verovelvollisen elinkeinotoiminnan tai muun toiminnan verotettava tulo on tämän johdosta jäänyt pienemmäksi tai tappio on muodostunut suuremmaksi kuin se muutoin olisi ollut, lisätään tuloon määrä, joka olisi kertynyt ehtojen vastatessa sitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu.”

KHO:n ratkaisuja VML 31§:n tulkinnasta on yllättävän vähän. Jos markkinaehtoisuudesta poikkeamiseen liittyy erityinen, ilmeinen ja selkeä veronkiertotarkoitus, voidaan VML

⁹² Kosonen 2013; Vella 2015

⁹³ Knuutinen 2014

⁹⁴ Pankakoski 2018

28§:ää soveltaa yhdessä siirtohinnoittelua käsittelevän VML 31§:n kanssa⁹⁵. Myös siirtohinnoittelua koskevaan sääntelyyn OECD:lla on ollut suuri vaikutus, ja markkinaehtoisuuden tulkinnassa voidaan käyttää hyödyksi myös OECD:n määrittelemiä siirtohinnoitteluoheja. Ohjeita voidaan jopa pitää markkinaehtoperiaatteen tärkeimpänä tulkintalähteenä.⁹⁶

Siirtohinnoitteluun olennaisesti liittyvien aineettomien oikeuksien ja pääoman arvo on kansainvälisessä liiketoiminnassa todella huomattava. Grubertin (2003) tutkimuksen mukaan noin puolet pääoman siirroista eri veroasteiden maiden välillä ovat tutkimus- ja kehittämismenoista johtuvia aineettomia oikeuksia. Tutkimuksen data on kerätty vain amerikkalaisista yrityksistä, mutta sopii hyvin aineettomien oikeuksien siirtojen kokoluokan hahmottamiseen. Aineettoman pääoman kasvu on ollut nopeaa ja eräiden arvioiden mukaan aineettomien oikeuksien arvo on ohittanut aineellisten arvon jo 2000-luvun alkupuolella. Nykyään muun muassa teknologiayritysten ja lääkeyhtiöiden arvosta noin 90 % on aineetonta pääomaa.⁹⁷

Jones ja Temouri toteavat tutkimuksessaan, että juuri teknologiaintensiivisillä tuotantoa harjoittavilla yrityksillä, joilla on huomattavan suuri määrä aineetonta omaisuutta, on suurempi todennäköisyys veroparatiisiyhtiöomistuksille kuin muilla. Tästä voidaan heidän mukaansa vetää johtopäätös, että korkean teknologian yrityksillä on suuri kannustin siirtää arvokkaat immateriaalioikeutensa veroparatiiseihin välttääkseen verotusta kotimaassa ja kohdemaassa.⁹⁸

Siirtohinnoittelua koskevat säädökset voivat vaikuttaa yrityksiin myös negatiiviseen suuntaan. Mikäli siirtohintoihin vaikuttavat eri maan viranomaiset eivät hyväksy kyseisen

⁹⁵ Ks. KHO 1981/1368

⁹⁶ Knuutinen 2014

⁹⁷ Bryan et al. 2017

⁹⁸ Jones & Temouri 2015

kaupan tai liiketoimen siirtohintaa, on mahdollista, että tulo myynnistä voi tulla verotuksen piiriin molemmissa maissa tai lainkäyttöalueilla.⁹⁹

3.1.2 Verosopimusten hyväksikäyttö eli verosopimuskeinottelu

Verojen minimointi ei välttämättä vaadi yrityksiltä voittojen siirtelyä. Kansainvälisen verotuksen säännökset ja valtioiden väliset verosopimukset ja etenkin niiden eroavaisuuksien hyödyntäminen mahdollistavat verojen minimointia. Vaikka kansainväliset yhteiset säännökset ja sopimukset ovat yhtenäistyneet vuosien varrella huomattavasti muun muassa OECD:n malliverosopimuksien kautta, on silti olemassa suuri määrä kahdenvälisiä-sopimuksia, jotka poikkeavat toisistaan huomattavasti. Kososen (2013) mukaan tällaisia kahdenvälisiä verosopimuksia on noin 3000 ja ne ovat usein epäyhteneväisiä.¹⁰⁰

OECD:n BEPS-hankkeen mukaan verosopimusten ”shoppailu” (eng. treaty-shopping) eli verosopimuskeinottelu on yksi tärkeimmistä kohteista ja suurimmista huolenaiheista, joihin tulee kiinnittää huomiota kansainvälisessä verotuksessa. Tällä tarkoitetaan sopimussuunnittelua sen mukaan, minkä maiden välillä verosopimukset ovat suotuisia liiketoiminnan verotuksen minimoimiseksi. Verosopimuskeinottelulla tarkoitetaan siis yritysten toimintojen sijoittamista maiden välisten verosopimusten tai niiden puuttumisen perusteella.¹⁰¹

Esimerkkinä voidaan esittää seuraava tilanne: yritys X toimii korkean veroasteen maassa A ja perustaa tytäryhtiön matalan verotuksen maahan B. Mikäli mailla ei ole kaksinkertaista verotusta estävää verosopimusta, korkotulojen verottomuutta ei voida hyödyntää. Jos maalla A on kuitenkin verosopimus kolmannen maan C kanssa, voidaan verotus kiertää perustamalla maahan C tytäryhtiö, joka puolestaan perustaa tytäryhtiön maahan B.

⁹⁹ Devereux 2006

¹⁰⁰ Kosonen 2013

¹⁰¹ OECD 2014

Tällä kolmen maan menetelmällä voidaan hyötyä verosopimusten kaksinkertaisen verotuksen eliminoimisesta maiden A ja C välillä ja maiden C ja B välillä.¹⁰²

Verosopimuskeinottelun tilanteessa saatetaan esimerkiksi perustaa toiseen maahan tai lainkäyttöalueelle niin kutsuttu läpikulkuyhtiö¹⁰³, jotta voidaan hyötyä sopimuseduista. Läpikulkuyhtiön avulla hyödynnetään verosopimusverkostoa ja voidaan välttyä muun muassa osinkojen, rojaltien tai korkojen lähdeverotukselta tai ohjata luovutusvoittoja verotehokkaasti läpikulkuyhtiöitä hyödyntäen. Usein järjestelyiden lopullisena tavoitteena on kotiuttaa tuotot takaisin asuinvaltioon edullista verosopimusreittiä hyödyntäen tai mahdollisesti veroparatiisiksi luokitellussa maassa sijaitsevaan väliyhtiöön.¹⁰⁴ Erityisesti hybridijärjestelyissä hyödynnetään verotuksellisesti läpinäkyviä yhtiöitä (läpikulkuyksiköjä) ja kiinteiden toimipaikkojen yhteydessä verosopimukseen perustuvaa vapautusmenetelmää¹⁰⁵. Hybridijärjestelyihin tarkennutaan syvemmin neljännessä luvussa.

Kososen mukaan verosopimuskeinottelusta puhutaan silloin, kun monikansallinen yhtiö perustaa tytäryhtiön verosopimusmaahan, jotta voi hyödyntää osinkojen lähdeverottomuutta. Tässä tilanteessa hyödynnetään juuri verosopimusten eroavaisuuksia.¹⁰⁶

Erilaisiin kierrättämisyjärjestelyihin ryhdytään varsinkin tilanteissa, joissa tulon lähdevaltion ja tulon saajan asuinvaltion välillä verosopimusta ei ole lainkaan. Tämä johtaa veromenetyksiin, joita verosopimusten solmimisella muiden valtioiden kanssa ei ole hyväksytty eikä tarkoitettu aikaansaataviksi. Osa verosopimusteknisesti edullisista valtioista saattaa aktiivisesti houkutella tällä mahdollisuudella yhtiöitä perustettaviksi maahansa saadakseen sijoituksia ja tuloja pääoman sisään virtauksen kautta.¹⁰⁷ Esimerkiksi Hollanti

¹⁰² Vella 2015

¹⁰³ engl. Conduit company

¹⁰⁴ Knuutinen 2012

¹⁰⁵ HE 68/2019

¹⁰⁶ OECD 2014; Kosonen 2013

¹⁰⁷ Knuutinen 2012

luokitellaan todella suotuisan verosopimusverkostonsa vuoksi joissain tulkinnoissa veroparatiisiksi juuri tästä syystä¹⁰⁸.

Malliesimerkinä verosopimuskeinottelusta on käytetty Yhdysvalloissa jo vuonna 1971 käsiteltyä oikeustapausta Aiken Industries -yhtiön järjestelyistä. Tapauksessa Yhdysvalloissa sijaitseva yhtiö lainasi bahamalaiselta emoyhtiöltään varoja ja asetti velkaa vasten velkakirjoja. Tämän jälkeen Bahamalla sijaitseva emoyhtiö luovutti velkakirjat Hondurasiin perustamalleen tytäryhtiölle, jolle yhdysvaltalainen Aiken Industries -yhtiö maksoi velkakirjojen mukaiset korot. Hondurasilainen yhtiö oli holdingyhtiö, joka ei harjoittanut muuta liiketoimintaa. Yhdysvaltojen ja Hondurasin verosopimuksen perusteella vaadittiin vapautusta korkojen lähdeverosta, mutta Yhdysvaltojen verohallinto ja Tax court eivät myöntäneet vapautusta, vaan katsoivat, ettei verosopimus tässä tilanteessa soveltunut. Hondurasilaisella yhtiöllä ei ollut tarvittavaa liiketoiminnallista tarkoitusta järjestelyssä ja tulkittiin, että koronsaajana oli suoraan Bahamalla sijaitseva emoyhtiö.¹⁰⁹

Verosopimukset on luotu pääasiassa välttämään kaksinkertaista verotusta. Verosopimusten eroavaisuuksien hyödyntämisen takia on kuitenkin syntynyt tilanteita, joissa yritykset välttyvät verotukselta osittain tai kokonaan. Kansanvälisten verojärjestelmien integraatio epäonnistuu todella usein, jolloin veroja ei välttämättä makseta mihinkään valtion.

3.1.3 Alikapitalisointi ja velkajärjestelyt konsernin sisällä

Yksi menetelmä siirtää voittoja eri veroaseiden maiden välillä on muodostaa erilaisia velkajärjestelyitä konsernin yhtiöiden välillä. Yritykset voivat rahoittaa toimintaansa pääsääntöisesti vieraan pääoman ehtoisesti (laina) tai oman pääoman ehtoisesti, (osakkeet, pääomalainat yms.) ja juridisesti itsenäisellä konserniyhtiöllä on vapaus valita, millaisin ehdoin ja mistä se ottaa rahoitusta liiketoimintaansa. Jos velan antaja on myös velallisen

¹⁰⁸ Helminen 2009

¹⁰⁹ Knuutinen 2012, Aiken Industries 56 TC 925 1971

omistaja, muodostuu verotuksellinen arviointi rahoituksen suhteen haastavammaksi, sillä konsernin sisäiset lainat eivät rahoitustieteellisestä kulmasta katsottuna muuta koko konsernin pääomarakennetta, velkaisuutta tai korkomenoja.

Kun tytär- ja emoyhtiötä tarkastellaan kuitenkin erillisinä verovelvollisina, pääoma- ja velkarakenne vaikuttavat kuitenkin siihen, missä valtiossa tulot ja voitot näytetään. Oman ja vieraan pääoman käyttöä tai nimeämistä koskevat järjestelyt vaikuttavat siihen, missä valtiossa konserni näyttää tuloaan verotettavaksi. Yhteisöverokantojen vaihdeltaessa valtioittain konserni voi optimoida rahoitusrakennettaan ja pyrkiä kasvattamaan arvoaan pääoman sisäisellä allokoimisella eri yhtiöihin. Käytännössä tämä tarkoittaa oman pääoman painottamista alhaisten verokantojen valtioissa ja samalla vieraan pääoman painottamista korkeiden verokantojen maissa.¹¹⁰ Verokohtelu näille rahoitusmuodoille on kuitenkin erilainen suurimmassa osassa maailman hallintoalueita.

Alikapitalisoinnilla tarkoitetaan verotuksellisista syistä oman pääoman alimitoittamista ja vastaavasti vieraan pääoman ylimitoittamista tilanteissa, joissa rahoitus tulee konsernin sisältä¹¹¹.

Usein alikapitalisoinnin yhteydessä on kyse lainoista, jotka on otettu samaan konserniin kuuluvan matalan verotuksen valtiossa toimivalta yhtiöltä, jolloin korkotulot siirtävät konsernin tulosta matalan verotuksen valtioon¹¹². Kun yritys maksaa vieraan pääoman ehtoisen lainan korkoja takaisin, se voi pääsääntöisesti vähentää korot verotuksessaan. Kun yritys maksaa oman pääoman ehtoiseselle rahoitukselle ”korkoa”, eli yleensä osinkoa, ei osingon määrää voi yleensä vähentää tuloista verotuksessa. Tämä luo kannustimen muodostaa velkapainotteinen pääomarakenne. Tätä hyödyntävää järjestelyä kutsutaan debt push-down -menetelmäksi. Järjestelyssä muutetaan tytäryhtiön pääomarakennetta

¹¹⁰ Knuutinen 2013

¹¹¹ Knuutinen 2013

¹¹² Finnwatch 2013

sisäisen lainan avulla velkapainotteiseksi, jolloin pyritään siihen, että tytäryhtiö voi vähentää verotettavasta tuloksestaan lainanantajalle maksamansa korot.¹¹³

Kansainvälisellä tasolla konserni voi siis alentaa kokonaisveroastettaan siten, että se käyttää korkean veroasteen maassa enemmän velkaa toimintansa rahoittamiseen kuin matalan veroasteen maassa niin, että kokonaisvelkaantumisasaste ei kuitenkaan nouse¹¹⁴.

Moni kansainvälinen yritys on myös käyttänyt monimutkaisempia menetelmiä velkojen järjestelyyn. Esimerkiksi voidaan ottaa malli, jossa yritys perustaa holding- tai rahoitusyhtiön matalan veroasteen maahan, jossa korkotulot ovat matalasti tai ei lainkaan verotettavia, ja jonka kautta myönnetään lainoja korkean verotason maihin. Tytäryhtiö saattaa maksaa lainasta selvästi markkinakorkoa korkeampaa korkoa, jolloin konsernin tulos kasvaa ja tytäryhtiön oma tulos pienenee. Tämä johtaa verorasituksen pienenemiseen ilman, että kokonaisvelkaantumisasaste heikkenee.¹¹⁵ Markkinaehtoisuuden vastainen markkinaehtoisista koroista poikkeaminen muistuttaa samalla edellä mainittua siirtohinnoittelun väärinkäyttöä.

Korkovähennysten hyödyntäminen on ollut pitkään keskeinen monikansallisten yritysten aggressiivisen verosuunnittelun väline. Tähän valtiot ovat reagoineet erilaisilla alikapitalisointia koskevilla sääntelyillä, joiden tavoitteena on estää ylisuuret korkovähennykset.¹¹⁶ Monien EU-maiden kansalliset lainsäädännöt sisältävät sääntöjä, joiden nojalla kansainvälisen konsernin eri valtioissa sijaitsevien yhtiöiden välillä maksettujen korkojen vähennyskelpoisuutta voidaan rajoittaa tai kokonaan evätä. Korkoa voidaan myös tappauskohtaisesti käsitellä ja verottaa osinkona. Verotukseen voidaan puuttua alikapitalisointitilanteissa, joissa konsernin yhtiöiden välisten lainojen määrä ylittää tietyn määrän suhteessa yhtiön oman pääoman ehtoiseen rahoitukseen.¹¹⁷

¹¹³ Vella 2015

¹¹⁴ Kosonen 2013

¹¹⁵ Kari & Ropponen 2014

¹¹⁶ Knuutinen 2018

¹¹⁷ Helminen 2018

EU:n veronkierron vastainen direktiivi asettaa minimistandardin EU-valtioiden korkovähennysrajoitussäännöille ja kansallisten sääntöjen tulee olla linjassa SEUT:n turvaamien perusvapauksien kanssa. Suomessa lainsäädäntöön ei ole lisätty erityissääntelyä alikapitalisointia koskien, mutta EVL 18 a (19.12.2018/1237) sisältää säädökset korkovähennyskelpoisuudesta. Korkovähennysoikeuden rajoittamista koskevaa säännöstä on muutettu verovuodesta 2019 alkaen BEPS-hankkeen ja veronkiertodirektiivin seurauksena. Laki rajoittaa korkojen vähennysoikeutta konsernietuysteysteilytilanteissa, mutta EVL 18 § ei ota kantaa lainajärjestelyn liiketaloudellisiin perusteisiin. Tätä tulee siis jatkossakin arvioida erikseen esimerkiksi VML 28§:n pohjalta, jos alikapitalisointitilanteessa arvioidaan järjestelyn rajanvetoa aggressiivisen verosuunnittelun ja veronkierron välillä.¹¹⁸

3.2 Aggressiivinen verosuunnittelu Suomessa

Aggressiivisen verosuunniteluun laajuudesta Suomessa on esitetty vaihtelevia arvioita. Mediassa ja eri kansalaisjärjestöjen raporteissa on annettu lukuja aggressiivisen verosuunnittelun ilmenemisestä suomalaisissa yrityksissä ja toimijoissa. Yritystoiminnan globaaleja vaikutuksia tutkiva kansalaisjärjestö Finnwatch on julkaissut raportteja veroparatiiseista, ”pöytälaatikkoyhtiöistä” ja aggressiivisesta verosuunnittelusta. Raportissa¹¹⁹, jossa on arvioitu monikansallisten yritysten aggressiivisen verosuunnittelun laajuutta Suomessa on todettu, että yrityksillä ei Suomen efektiivisen yhteisöverokannan ja verolaissa esiintymättömien erityissäännösten vuoksi ole yleisesti ottaen kannustinta siirtää voittoja Suomeen. Sen sijaan siirtämällä voittoja pois Suomesta on mahdollista saavuttaa veroetuja. Voitonsiirrossa ulkomaille hyödynnetään yleisimmin hybridijärjestelyjä ja etenkin alikapitalisointia hybridien muodossa.

¹¹⁸ Helminen 2018

¹¹⁹ Finnwatch 2016

Euroopan komissio on julkaissut raportin haitallisista verokäytännöistä EU-maissa. Raportissa tunnistetaan yhteensä 33 haitallisen verosuunnittelun ATP-indikaattoria (Aggressive tax planning indicators) liittyen muun muassa osinkojen verotukseen, korkovähennyksiin, rojaltien verotukseen, hybridijärjestelyihin ja yhteisöveroasteisiin. Suomen lainsäädännön arvoitiin sisältävän yhteensä 12 haitallista verosuunnittelua mahdollistavaa indikaattoria, jotka tukevat etenkin voittojen siirtämistä pois Suomesta.¹²⁰ Suomi kuuluu samalla myös siihen valtioiden enemmistöön, joka menettää verotuloja ja pääomia aggressiivisen verosuunnittelun seurauksena.¹²¹

Kattavaa tilastotieteellistä arvioita siitä, kuinka paljon yritykset siirtävät voittoja Suomesta matalamman verokohtelun piiriin ei yksikään tutkimus ole vielä pystynyt esittämään. Kokonaisvaikutuksia on kuitenkin hahmoteltu Finnwatchin raportissa, joka on pyrkinyt suhteuttamaan muissa kansainvälisissä tutkimuksissa laskettuja veromenetysarvioita Suomen kansantalouden tasolle. Yleisimmät kansainväliset arviointimenetelmät verosuunnittelun vaikutuksista maakohtaisesti ovat muun muassa OECD:n ja Ruotsin verohallinnon käyttämät arviot. Ruotsin verohallinto on arvioinut vuonna 2008 kansainvälisen verosuunnittelun aiheuttamien veromenetysten olevan suuruudeltaan n. 11 % maan vuosittaisista yhteisöverotuotoista.¹²²

OECD:n koko maailmaa koskevan arvion mukaan verosuunnittelun aiheuttamat tappiot ovat 4-10 % suhteutettuna yhteisöverotuottoihin. Näiden suhteellisten arvioiden mukaan Suomelle aiheutuvat verotulojen menetykset olisivat 180–450 miljoonaa euroa vuodessa. Arviot perustuvat vuoden 2015 yhteisöverotuottoihin, jotka olivat 4,5 miljardia euroa.¹²³ Arvioihin tulee kuitenkin suhtautua varauksella ja kriittisesti.

Suurin osa julkiseen tietoisuuteen tulleista Suomea koskevista verosuunnittelutapauksista on rahoitusjärjestelyihin liittyviä tapauksia. Esimerkkinä voidaan ottaa tapaus KHO

¹²⁰ Finnwatch 2016

¹²¹ Meldgaard ym. 2015 (EU komissio)

¹²² Finnwatch 2016

¹²³ Finnwatch 2016

2016:71, joka viittaa mediassa esillä olleisiin tanskalaisen yhtiön omistus- ja rahoitusjärjestelyihin, joiden seurauksena Suomessa toimivan sivuliikkeen verotettava tulo laski Suomessa.¹²⁴ Helsingin hallinto-oikeus käytti tapausta koskeneessa ratkaisussaan verotusmenettelylain 28§:n mukaista perustelua:

”Intressiyhteydessä suoritettu toimenpide on ollut taloudellisesti perusteeton ja sivuliikkeen näkökulmasta täysin tarkoitukseton, ja se on toteutettu puhtaasti konsernin emoyhtiön intressissä konsernin sisäisenä debt push-down -järjestelynä. Konsernitason veroekonominen syy järjestelyn toteuttamiseksi ei voi olla sivuliikkeen näkökulmasta riittävä liiketaloudellinen peruste, joka estäisi verotusmenettelystä annetun lain 28 §:n soveltamisen.”

Tapauksessa osakkeiden omistus siirrettiin tanskalaisten konserniyhtiöiden välillä ja omistus kohdennettiin verotuksessa Suomeen perustetulle sivuliikkeelle. Tämän myötä sivuliikkeelle kohdennettiin 500 miljoonaa euroa velkapääomaa, joka perustui emoyhtiöltä otettuun lainaan. Yhtiö antoi sivuliikkeelle vuosittain 34,5 miljoonan euron konserniavustuksen, joka söi sivuliikkeen verotettavaa tuloa Suomessa, ja sivuliike vähensi lainan korot kokonaan verotuksessa. Helsingin hallinto-oikeus sovelsi ratkaisussaan veronkiertoon soveltuvaa säännöstä ja hylkäsi korkovähennyksen, kun taas KHO perusti ratkaisun siihen, että sivuliikkeelle kohdennettu velka ja osakeomistus eivät liittyneet sen omaan liiketoimintaan ja tämän vuoksi oikeutta korkovähennykseen ei ollut. KHO ei arvioinut tapausta veronkiertosäännöksen kannalta, mutta piti järjestelyä muutoin keinoitekoisena.

Tapaus KHO 2016:71 on hyvä esimerkki aggressiiviseksi luokiteltavasta verosuunnittelusta. Järjestelyssä on toimittu niin sanotusti lain pykälän sisällä, mutta toimenpide on suoritettu taloudellisesti perusteettomin toimenpitein sisäisenä debt push-down -järjestelynä. Hallinto-oikeus ei löytänyt järjestelylle riittäviä liiketaloudellisia perusteita, vaan järjestely oli perustettu pääsääntöisesti verokustannusten minimoinnin tarkoitukseen.

¹²⁴Ks. myös Yle uutinen 19.5.2016

Vaikka edellä mainittuun EU-komission listaukseen ATP-indikaattoreista ei ole tarkoituksella sisällytetty debt push-down -rakenteita, on verolainlain mahdollistamat korkovähennykset konsernin sisällä sisällytetty listauksen passiivisiin aggressiivisen verosuunnittelun mahdollistaviin indikaattoreihin.¹²⁵

Suomessa aggressiiviseen verosuunnitteluun on usein yhdistetty terveydenhoitoalan yritysten verojärjestelyt. Terveydenhoitoalan yritysten voitonsiirroista ulkomaille on uutisoitu muun muassa monen suuren terveydenhoitoalan yhtiöiden tapauksissa, joihin tulee kuitenkin suhtautua varauksella, sillä korkeimman oikeuden ratkaisuja tapauksista ei ole. Yhtiöt ovat joidenkin lähteiden¹²⁶ mukaan käyttäneet verosuunnittelussaan etenkin alikapitalisointia ja hyödyntäneet holding-yhtiöitä järjestelyissään.

Aggressiivista verosuunnittelua voidaan hahmotella enemmän veronkiertoa käsitel-
leiden tapausten kautta, kuten kappaleessa 2.5.

¹²⁵ Meldgaard ym. 2015 (EU komissio)

¹²⁶ Finnwatch. Järjestön raporteihin tulee kuitenkin suhtautua varauksella, sillä mielestäni järjestön tavoite saattaa olla poliittisesti suuntautunut ja raportit ovat luonteeltaan kärjistäviä ja niiden tavoitteena on herättää ajoittain aiheetonta huomiota.

4 Hybridijärjestelyt aggressiivisen verosuunnittelun välineenä

4.1 Yleistä

Yhteisöveropohjan rapautuminen johtuu osittain tietyistä verojärjestelyrakenteista, joiden vaikutuksena tulot saattavat jäädä kansainvälisellä tasolla kokonaan verottamatta ja valtioiden lainsäädäntöjen eroista syntyy moninkertaisia veroetuja yrityksille. Hybrideillä kuvataan verokohtelun eroavuuksista syntyvää ilmiötä. Täsmällisemmin sanottuna hybrideillä tarkoitetaan tilanteita, joissa menojen ja tulojen verokohtelu ei ole rajat ylittävässä tilanteessa yhdenmukainen. Tämä johtuu valtioissa sovellettavista erilaisista verosäännöksistä.¹²⁷

Hybridien ominaisuuksia hyödynnetään verosuunnittelussa ja ne yhdistetään yleisessä keskustelussa usein aggressiiviseen verosuunnitteluun. On kuitenkin olennaista nostaa esille, että kuten jokaisen tutkielmassa esitetyn metodin yhteydessä, myös hybridien käytölle etenkin rahoitusvälineinä voi olla myös verotukseen liittymättömiä perusteita. Tavoitteena voi olla esimerkiksi nostaa pääomaa mahdollisimman edullisella tavalla tai käyttää hybridi-instrumentteja erilaisina rahoituksellisinä suojausmekanismeina tai vakavaraisuusvaatimusten täyttämisen välineinä.¹²⁸

Joskus hybrideillä on kuitenkin lähinnä ainoastaan verotuksellisia etuja tavoitteleva tarkoitus. Rajat ylittävässä tilanteissa monikansalliset yritykset ovat hyödyntäneet hybridi-instrumenttien kohtelun eroavaisuuksia jäsenvaltioiden ja kolmansien valtioiden välillä.

Hybridien yhteydessä hyödynnetään siis hybridirakenteiden eroavia erokohteluita eri valtioissa ja lainkäyttöalueilla. Tätä on pidetty haitallisena verokertymän pienenemisen

¹²⁷ Knuutinen 2020

¹²⁸ Knuutinen 2014 esim. pankit käyttävät hybridi-instrumentteja pääoma- tai vakavaraisuus vaatimusten täyttämisen välineinä.

ja EU:n sisämarkkinoiden toiminnan kannalta.¹²⁹ Hybridijärjestelyjen avulla myös yhdistellään edellä mainittuja aggressiivisen verosuunnittelun menetelmiä, siirtohinnoittelua, verosopimuskeinottelua ja etenkin alikapitalisointia.

Yksi aggressiivisen verosuunnittelun vastaisen BEPS-hankkeen toimista on hybridijärjestelyihin perustuvien verosuunnittelutoimenpiteiden ja niiden haitallisten vaikutusten ehkäiseminen. Monikansallisille yrityksille on verojärjestelmien eroavaisuuksien puitteissa syntynyt mahdollisuuksia järjestellä menoja ja tuloja tavoilla, jotka johtavat esimerkiksi nollaverotukseen, moninkertaisiin vähennyksiin tai veronhyvityksiin ja kuittauksiin. Hybridijärjestelyiden haitallisten vaikutusten neutralisointia on korostettu ja pidetty BEPS-hankkeen yhteydessä kiireellisenä ja kansainvälisesti välttämättömänä toimenpiteenä. BEPS-hankkeen toisen toimenpiteen ("Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements") tarkoituksena oli tuottaa suosituksia kansallisten säännösten ja verosopimusten säännösten parantamiseksi ja uusien säännösten luomiseksi.¹³⁰ Vuonna 2017 julkaistiin toinen raportti, jolla laajennettiin sääntelyn soveltamisalaa. Raportti julkaistiin nimellä *Neutralising the Effects of Branch Mismatch Arrangements*¹³¹.

EU:n lainsäädännössä hybridijärjestelyjen verotuksesta säädetään veron kiertämistä estävässä direktiivissä eli niin sanotussa ATAD:ssa¹³², jolla on toteutettu BEPS-hankkeen täytäntöönpano EU:ssa. Hybridijärjestelyjä koskevien säännösten osalta niin kutsuttu ATAD2 direktiivi on korvannut ATAD1:sen. Hybridejä koskeva sääntely sisältää OECD:n BEPS-hankkeen yhteydessä laatimat suositukset.¹³³

Suomessa direktiivin hybridijärjestelysäännökset implementoitiin 1.1.2020 alkaen. Laki eräiden rajat ylittävien hybridijärjestelyjen verotuksesta toteuttaa direktiivin (EU)

¹²⁹ Rajamäki 2015

¹³⁰ Rajamäki 2015

¹³¹ Rajamäki 2019

¹³² Neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164

¹³³ Rajamäki 2019 (On myös huomattava, että BEPS-hanke on ollut EU:n lainsäädännön muutoksia ohjaava tekijä, eikä sellaisenaan ole suoraa johtanut lainsäädäntömuutoksiin. OECD:n BEPS-hankkeen vaikutus on kuitenkin kiistattomasti suuri)

2017/952 toimeenpanon. Aiemmin Suomessa hybridijärjestelyihin liittyen ovat olleet voimassa vain emo-tytäryhtiödirektiivin säännökset eli yhteisöjen saamien osinkotulojen verotusta koskevat säännökset¹³⁴, ja hybridijärjestelyjen kaltaisissa tilanteissa on voitu soveltaa lähinnä yleisiä tulon veronalaisuutta ja menon vähennyskelpoisuutta koskevia säännöksiä. Tapauskohtaisesti on voitu soveltaa myös verotusmenettelylain yleistä veronkiertosäännöstä ja siirtohinnoittelua koskevia säännöksiä. Hybridilain sääntelyssä on kyse veronvälttelyn ja aggressiiviseen verosuunnitteluun perustuvien veroetujen poistamisesta. Hybridien on todettu vaikuttavan negatiivisesti läpinäkyvyyteen, kilpailuun, tehokkuuteen ja verotuksen yhdenmukaisuuteen.¹³⁵ Nämä haitalliset vaikutukset yhdistävät kaikkia aggressiivisen verosuunnittelun ja veron kierron keinoja.

Hybridilain säännökset koskevat menoja ja tuloja, joiden verokohtelu eroaa toisistaan rajat ylittävässä tilanteessa siksi, että järjestelyssä on kyse hybridijärjestelystä. Hybridijärjestelyitäkään ei tule suoraan yhdistää veronkiertoon, eikä yleisen veronkiertosäännöksen VML 28§:n suoraan soveltaminen tällaisiin järjestelyihin ole perusteltua. Hybridilain sääntöjen on tarkoitus olla lähinnä ennaltaehkäiseviä, jotta verovelvollisilla ei olisi verotuksellisia kannustimia ryhtyä erilaisiin veron välttämistarkoituksessa tehtyihin aggressiivisen verosuunnittelun järjestelyihin, jos järjestely tulkitaan hybridijärjestelyksi. On myös huomioitava, että hybridijärjestelyn käyttäminen ei merkitse suoraan veronkiertojärjestelyä tai esimerkiksi siirtohintojen markkinaehtoisuudesta poikkeamista. Hybridilaki, joka on hybridijärjestelyitä koskeva erityissääntö, on kuitenkin ensisijainen yleisen veronkiertosäännöksen VML 28§:n ja siirtohinnoitteluvoimaisuuksien VML 31§:n sääntöihin nähden, eikä hybridisäännön soveltaminen edellytä, että hybridejä hyödyntävä verosuunnittelutoimenpide on tehty veronkiertotarkoituksessa. VML 28§ ja VML 31§ voivat kuitenkin soveltua hybridijärjestelyyn, joka ei kuulu hybridilain soveltamisalaan tai tilanteeseen, jossa veronkiertoa tai markkinaehtoperiaatteen väärinkäyttöä

¹³⁴ Ks. EVL 6§ (360/1968)

¹³⁵ OECD 2012

jää jäljelle hybridilain soveltamisen jälkeen, eikä hybridilain säännökset tätä neutralisoi-neet.¹³⁶

Hybridijärjestelyitä koskevan direktiivin ja hybridilain säännökset koskevat etuyhteydessä olevien yritysten välillä syntyviä verokohtelun eroavaisuuksia tai kun kyseessä on strukturoitu järjestely. Etuyhteys perustuu osapuolten suoraan tai välilliseen omistus-osuuteen 50 % toisen yksikön äänioikeuksista, pääomasta tai voitoista. Etuyhteissuhteiden lisäksi sääntöjä noudatetaan strukturoitujen järjestelyjen kohdalla. Strukturoidulla järjestelyllä tarkoitetaan järjestelyitä, joiden ehtoihin on sisäanhinnoiteltu verokohtelun eroavaisuus tai joka on suunniteltu tuottamaan verokohtelun eroavaisuudesta johtuva lopputulos. Verokohtelun eroavaisuus on esimerkiksi voitu ottaa huomioon järjestelyn tuottoa koskevan hinnoittelun laskennassa. Etuyhteysmääritelmää ja strukturoidun järjestelyn määritelmää ei kuitenkaan voida soveltaa yhtä aikaa, vaan hybridilakia sovelletaan jompaankumpaan.¹³⁷

Hybridijärjestelyt ovat monimuotoisia ja määritelmät ovat hieman erilaisia OECD:n, EU:n ja Suomen verolain kesken. Määritelmien pienistä vivahde-eroista huolimatta kyse on kuitenkin samasta asiasta kaikissa instansseissa.

Hybridijärjestelyn termille ei ole Suomen lainsäädännössä annettu erillistä itsenäistä merkitystä, vaan se juontaa juurensa OECD:n Hybrid mismatch arrangements -raportissa annetusta määrittelystä¹³⁸. OECD:n määrittelyn mukaan hybridijärjestelyihin voidaan liittää yksi tai useampia seuraavista muodoista: hybridiyhtiöjärjestelyt (Hybrid entities), kaksoisasujayhtiöt (dual residence entities), hybridi-instrumentit (Hybrid instruments), ja hybridisiirrot (Hybrid transfers)¹³⁹.

¹³⁶ Helminen 2020

¹³⁷ Helminen 2020

¹³⁸ Rajamäki 2019 Lisähuomiona, että OECD:n ”luoma” termin määrittely ei ole lain tulkintatilanteessa keskeisessä asemassa. Termin määrittelyyn OECD on kuitenkin vaikuttanut.

¹³⁹ OECD 2012

4.2 Hybridiyhtiö ja -yksikkö

Hybridiyhtiöllä tai hybridiyksiköllä tarkoitetaan yhtiöitä, jotka näyttäytyvät verotuksellisesti läpinäkyvinä suorituksensaajan valtiossa ja verotusyksikkönä tai itsenäisenä verovelvollisena maksajan valtiossa (usein perustamisvaltio). Laki eräiden rajat ylittävien hybridijärjestelyjen verotuksesta määrittelee tämän kaltaiset järjestelyt ja yksiköt hybridiyksiköiksi.¹⁴⁰

Hybridientiteeteillä (eng. hybrid entity) tarkoitetaan yhtiöiden muotoa, jossa yhtiön voidaan katsoa olevan läpinäkyvä (läpikulkuyksikkö), eli ilman verovelvollisuutta yhdessä maassa, mutta niin sanotusti läpinäkymätön eli verovelvollinen toisessa maassa.

Vellan esimerkin mukaan yhtiö maassa A perustaa maahan B yhtiön, jonka katsotaan olevan verovelvollinen maassa B mutta läpinäkyvä maassa A. Tytäryhtiön maassa B ottama laina voi tällöin olla vähennettävissä verotettavista tuloista kahteen kertaan. Maan A lainsäädäntö voi katsoa emoyhtiön olevan velvollinen maksamaan korot, kun taas maan B lainsäädännön mukaan tytäryhtiö voi olla oikeutettu korkovähennykseen, sillä se on verovelvollinen kyseisessä valtiossa.¹⁴¹

Hybridiyksikön luokitteluun liittyvien hybridilain säännösten tarkoituksena on ehkäistä hybridien verotuksellista hyödyntämistä esimerkiksi tilanteissa, joissa yritysraenteeseen lisätään verotuksellisesti läpinäkyvänä näyttäytyvä läpivirtausyksikkö, jonka kautta suoritukset kierrätetään¹⁴².

¹⁴⁰ Laki eräiden rajat ylittävien hybridijärjestelyjen verotuksesta 2019/1567

¹⁴¹ Vella 2015

¹⁴² Rajamäki 2019

Hybridilaki saattaa tulla sovellettavaksi tilanteissa, joissa hybridiyksikkö on suorituksen saaja tai maksaja. Hybridilain mukaan on kyse verottamattajäämistilanteesta, jolloin meno ei ole Suomessa vähennyskelpoinen siltä osin kuin vastaava tulo ei sisälly suorituksen saajan lainkäyttöalueen veropohjaan. Tällöin on kyse ensisijaisesta säännöstä eli menon vähennyskeltvottomuudesta.¹⁴³

Toissijaisen säännön mukaan toisella kuin Suomen lainkäyttöalueella hybridiyksikön saama suoritus on veronalaista tuloa siltä osin kuin se vastaa verovelvollisen osuutta hybridiyksikössä, vähennetään toisen yksikön verotuksessa ja vähennystä ei evätä tämän lainkäyttöalueella.¹⁴⁴

4.3 Rahoitusvälineisiin liittyvät hybridijärjestelyt

Monikansallisten yhtiöiden velkajärjestelyitä ja kaksinkertaiseen verottomuuteen liittyviä järjestelyitä on tutkittu verrattain melko paljon etenkin hybridi-instrumenttien käyttöä verotuksen minimoimisessa. Hybrideillä tarkoitetaan järjestelyitä ja etenkin rahoitusinstrumentteja, jotka yhdistelevät velkaa ja pääomaa monin eri keinoin.

Riippuen lainkäyttöalueesta verojärjestelmät kuitenkin yleensä luokittelevat tällaiset rahoitusinstrumentit joko velaksi tai omaksi pääomaksi. Esimerkiksi Ranskassa rahoitusinstrumentin luokittelu riippuu ainoastaan siitä, antaako instrumentti haltijalleen äänioikeutta vai ei. Tämä antaa luonnollisesti todella paljon mahdollisuuksia verosuunnitteluun maiden lainsäädäntöjen eroavaisuuksia hyväksikäyttäen. Yhdistämällä tällainen rahoitusjärjestely verosopimusten eroavaisuuksiin voidaan hyödyntää korkomenojen vähennysoikeutta yhdessä maassa ja välttyä korkotulojen verottomuudelta toisessa

¹⁴³ Rajamäki 2019

¹⁴⁴ HE 68/2019

maassa jopa täysin. Tässä tilanteessa hybridijärjestely on siis yhdistelmä verosopimus-suunnittelua ja hybridien hyödyntämistä, jotka ajoittain täyttävät aggressiivisen verosuunnittelun tunnusmerkkejä.¹⁴⁵

Hybridilaki perustuu EU:n direktiivisäätelyn kautta johtaneen hallituksen esityksen HE 68/2019 perusteella säädettyihin säännöksiin. Hybridilain 3§:n mukaan rahoitusvälineeseen liittyvistä hybridijärjestelyistä rahoitusvälineellä tarkoitetaan *”hybridisiirtoa ja muuta välinettä tai järjestelyä, siltä osin kuin sen perusteella suoritettua rahoitustuottoa tai oman pääoman tuottoa verotetaan Suomen verotuksessa velan, oman pääoman tai johdannaisten verotusta koskevien verotusta koskevien säännösten mukaisesti.* ”

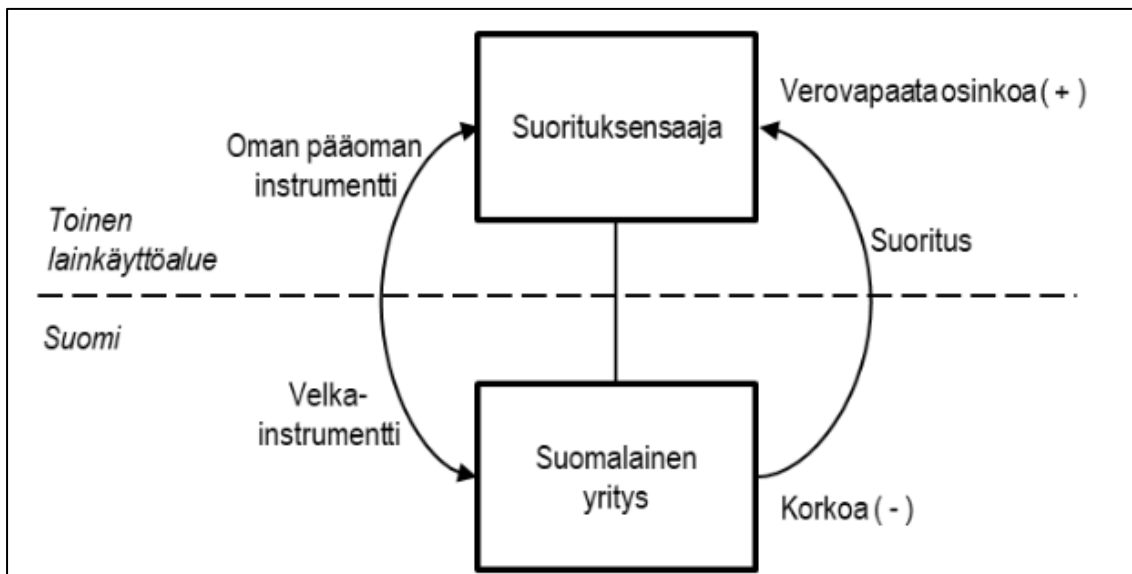
Hybridisiirrolla tarkoitetaan järjestelyä, jossa siirretään rahoitusväline toiselle yritykselle, jos siirretyn rahoitusvälineen tuottoa kohdellaan verotuksellisesti useamman kuin yhden osapuolen saamana tuottona. Hybridisiirron kohdalla syntyy siis tässä merkityksessä verokohtelun eroavuus. Direktiivissä hybridisiirron määritelmä on yleinen ja jätetty kansallisen lainsäädännön varaan. OECD:n hybridijärjestelyitä koskevan hankkeen mukaan hybridisiirtoihin kuuluvat ainakin arvopapereiden takaisinosto- ja lainaussopimukset ja verokohtelun eroavaisuuksia voi ilmetä myös erilaisten vakuusluovutusten yhteydessä ja muiden järjestelyiden kohdalla.¹⁴⁶ Varallisuusesineiden siirtoja voidaan lukea hybridijärjestelyiksi, jos ne yhdessä valtiossa luetaan omistuksen siirtymiseksi, kun taas toisessa valtiossa vakuudelliseksi lainaksi¹⁴⁷. OECD:n (2015) raportissa on kuvattu yhteensä 37 erilaista tilannetta, joissa rahoitusvälineitä koskeva hybridisäännös voisi tulla kyseeseen ja haitallinen veroetu estettäväksi. Yksinkertaisimpana esimerkkinä soveltamistilanteesta voisi olla seuraava kuvio¹⁴⁸:

¹⁴⁵ Ks. HE 98/2019 esimerkki 1

¹⁴⁶ Rajamäki 2019

¹⁴⁷ Kosonen 2013

¹⁴⁸ HE 68/2019, esimerkki 1

Kuva 2. Rahoitusvälineeseen liittyvä hybridijärjestely (HE 98/2019 esimerkki 1)

Yllä olevassa tilanteessa rahoitusväline on luokiteltu Suomessa velaksi ja välineeseen liittyvä maksusuoritus vähennyskelpoiseksi koroksi. Sen sijaan suorituksensaajan lainkäyttöalueella instrumentti on luokiteltu oman pääoman ehtoiseksi rahoitukseksi ja osinko olisi näin ollen verovapaata osinkoa.

Hybridilaililla puututaan oman ja vieraan pääoman rajapinnassa oleviin järjestelyihin ja instrumentteihin esimerkiksi edellä mainituissa tilanteissa, joissa rahoitusjärjestelyn suorituksen katsotaan olevan vähennyskelpoinen korkomeno yhdessä ja verovapaa osinko toisessa valtiossa. Lain eräiden rajat ylittävien hybridijärjestelyiden verotuksesta 3§:n ensimmäisen momentin mukaan¹⁴⁹:

”Rahoitusvälineen perusteella suoritettu meno ei ole vähennyskelpoinen siltä osin kuin vastaava tulo ei sisälly veropohjaan suorituksensaajan lainkäyttöalueella tai muulla lainkäyttöalueella, jolla tulo katsotaan saaduksi. Meno on vähennyskelvoton kuitenkin vain, jos verokohtelun eroavuus johtuu siitä, että rahoitusvälineen tai

¹⁴⁹ Hybridilaki 1567/2019

siihen perustuvan suorituksen luonnehdinta on suorituksensaajan lainkäyttöalueen tai edellä tarkoitetun muun lainkäyttöalueen verotuksessa erilainen kuin Suomen verotuksessa.”

Esimerkkinä lain mahdollisesta tulkinta-alueesta voidaan ottaa ratkaisu KHO 2014:119, jossa korkein hallinto-oikeus on arvioinut hybridilainan kohtelua siirtohinnoittelun kannalta. Tapauksessa A Oy oli saanut pääomistajaltaan luxemburgilaiselta yhtiöltä B lainan, jolle kertyneitä korkoja A Oy oli ilmoittanut elinkeinotulostaan vähennettäväksi. Lainan luonne vieraan ja oman pääoman ehtoisen lainan arvioinnissa oli tapauksessa ratkaistavassa asemassa. Asiassa oli ratkaistavana, voitiinko verotusmenettelylain 31§:n 1 momentin perusteella sivuuttaa lainajärjestely ja käsitellä lainaa oman pääoman ehtoisena sijoituksena verotuksessa, jolloin korot eivät olisi vähennyskelpoisia. KHO katsoi, ettei lainan uudelleenluonnehdinta ollut mahdollista, ja sellainen uudelleenluonnehdinta vaatisi lakiin sisältyvää nimenomaista valtuutusta uudelleenluonnehdintaan. KHO katsoi lainan korot vähennyskelpoisiksi.

Olennessen edellä mainitusta tapauksesta tekee se, että KHO 2014:119:n kaltaisten hybridirahoitusjärjestelyiden arvioinnissa voitaisiin uuden hybridijärjestelyjen verotusta koskevan lain mukaan arvioida myös sitä, miten hybridilaina luokitellaan tulonsaajan eli tässä tapauksessa luxemburgilaisen pääomistajan verotuksessa. Edellä mainitun ratkaisun kohdalla tätä ei ratkaisuhetkellä vallinneen lainsäädännön puuttumisen vuoksi ole voitu ottaa huomioon. Uudella lailla on siis vaikutusta arvioitaessa vähennysoikeutta vastaavissa tilanteissa jatkossa.

Hybridilaissa ei säädetä tilanteista, joissa hybridi-instrumentti johtaa tilanteeseen, jossa maksu on toisessa valtiossa vähennyskelpoinen ja Suomessa verovapaa. Näiden ulkomailta Suomeen suoritettujen maksujen johdosta syntyviä verottamatta jättämisen tilanteita ei katsottu tarpeelliseksi sisällyttää hybridilakiin, sillä tulot ovat yleisesti Suomessa laajasti veronalaisia.¹⁵⁰

¹⁵⁰ Helminen 2020

4.4 Saman menon kaksinkertainen vähennys

Hybridijärjestelyjen avulla voidaan hyötyä tilanteesta, jossa sama meno vähennetään kahteen kertaan, mutta meno vastaava tulo verotetaan vain kerran. Tilanne voi syntyä menon erilaisesta kohdistamisesta. Kaksinkertaisen vähennyksen tilanne voi syntyä pääsääntöisesti kolmella eri tavalla: 1) sama meno voidaan vähentää kahdella eri lainkäyttöalueella sijaitsevien yksiköiden verotuksessa, eli hybridiyhtiön ja sen etuyhteydessä olevan yhtiön tekemistä vähennyksistä, 2) sama meno voidaan vähentää yhden yhtiön verotuksessa, mutta kahdella eri alueella, jolloin kyse on sivuliikkeisiin ja kiinteisiin toimipaikkoihin liittyvistä tilanteista, joita käsitellään tarkemmin seuraavassa alaluvussa 4.5 tai 3) sama meno voidaan vähentää kaksoisasujan tilanteessa verotuksessa kahdella eri lainkäyttöalueella.¹⁵¹

Kaksinkertaisten vähennysten tilanteissa meno voidaan uuden hybridilain säännösten mukaan evätä, jos tulo ei ole molemmilla lainkäyttöalueilla ja vähennys tehdään kahteen otteeseen.

Esimerkkinä voidaan mallintaa seuraavaa hypoteettista tilannetta menon kaksinkertaisesta vähennyksestä, jossa suomalaista yritystä pidetään hybridiyksikkönä:

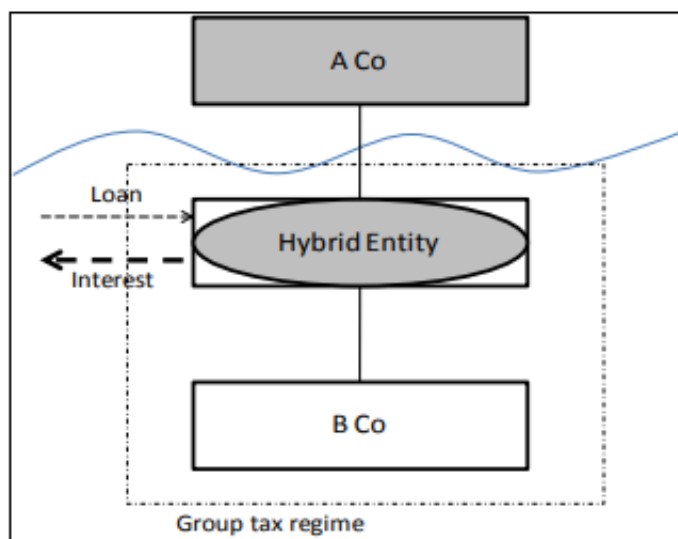
”Lainkäyttöalueella A sijaitseva ulkomainen yhtiö A omistaa Suomessa verotuksellisesti asuvan yhtiön B1 Oy:n, jota pidetään lainkäyttöalue A:n verotuksessa läpinäkyvänä siten, että sen tulot ja menot otetaan lainkäyttöalue A:n verotuksessa huomioon A:n tuloina ja menoina. B1 Oy on siten hybridiyksikkö. Lisäksi ulkomainen yhtiö A omistaa toisen Suomessa verotuksellisesti asuvan yhtiön B2 Oy:n, jota pidetään kuitenkin lainkäyttöalue A:n verotuksessa itsenäisenä verovelvollisena. Suomessa sekä B1 Oy:tä että B2 Oy:tä pidetään itsenäisinä verovelvollisina. B1 Oy:lle on muodostunut veronalaista tuloa, kun taas B2 Oy:lle on muodostunut veronalaista tuloa, kun taas B2 Oy:lle on muodostunut verotuksessa tappio. Lainkäyttöalue A:n verotuksessa otetaan huomioon B1 Oy:n tulot, mutta ei B2 Oy:n tappiota, koska ainoastaan B1 Oy on A:n verotuksessa läpinäkyvä. Mikäli B1 Oy antaa

¹⁵¹ Rajamäki 2019

B2 Oy:lle konserniavustuksen, kyse on tilanteesta, jossa hybridiyksikön menot vähennetään kahteen kertaan, mutta eri tuloista, sillä B2 Oy:n tuloja ei oteta huomioon A:n tuloissa. ¹⁵²

Yllä kuvatussa tilanteessa voitaisiin jatkossa evätä menon vähennyskelpoisuus toissijaisen säännön perusteella. Toissijaisen säännön käyttämisen tilanne on todennäköisesti yleisempi Suomessa, sillä muiden maiden ja lainkäyttöalueiden säännöksissä on sääntöjä siitä, kuinka suomalainen yksikkö voidaan jättää verotuksessa huomioon ottamatta. ¹⁵³

Kaksinkertainen vähennys saattaa esiintyä myös niin sanotun kaksoisasujan tilanteessa. Kaksoisasujalla tarkoitetaan yhtiötä tai yksikköä, joka on verotuksellisesti kahden tai useamman maan asuja, jolloin verovelvollisella on kotipaikka useammalla lainkäyttöalueella.¹⁵⁴ Seuraavassa kuvassa kaksoisasujayksikkö sijoitetaan siis ”Hybrid Entityn” tilalle, jolloin kaksoisasujan tappiosta voidaan hyötyä vähennyksistä ja tappiontasauksesta molemmilla lainkäyttöalueilla¹⁵⁵.

Kuva 3. Kaksinkertainen vähennys

¹⁵² Rajamäki 2019

¹⁵³ Rajamäki 2019

¹⁵⁴ Rajamäki 2019

¹⁵⁵ OECD 2012: 8

4.5 Kiinteisiin toimipaikkoihin liittyvät tilanteet

Hybridijärjestelyt voivat liittyä myös yritysten ja yhteisöjen kiinteisiin toimipaikkoihin. Kiinteisiin toimipaikkoihin liittyviä verokohtelun erilaisuuksia voi ilmetä, kun verovelvollinen harjoittaa liiketoimintaa sivuliikkeen kautta, jonka lainkäyttöalueen verotuksessa sovelletaan eri säännöksiä kuin pääliikkeen verotuksessa. Yleisimmin kiinteisiin toimipaikkoihin liittyvä hybridijärjestely ja verokohtelun eroavaisuus syntyvät, kun kiinteän toimipaikan tuloa ei veroteta pääliikkeen maassa.¹⁵⁶ Eroavuudet kiinteisiin toimipaikkoihin liittyen voivat johtaa kaksinkertaisiin vähennyksiin tai kokonaan verottamatta jäämiseen. Kiinteän toimipaikan määrittely vaikuttaa tulo- ja yhteisöverotuksen lisäksi erittäin olennaisesti myös muissa verolajeissa, kuten kansainvälisessä arvonlisäverotuksessa.

Hybridilaki sisältää säännökset kiinteän toimipaikan olemassaolosta, tulon ja menon kohdistamisesta, laskennallisista suorituksista, kaksinkertaisesta vähennyksistä ja vapautusmenetelmän sisältävistä verosopimuksista. Sääntely käsittää täten kiinteisiin toimipaikkoihin liittyviä hybridijärjestelyjä melko kattavasti.

Vaikka pääliikkeen tuloja verotettaisiin maailmanlaajuisen periaatteen perusteella sen kaikista tuloista, tulevat myös sivuliikkeen tulot otettua huomioon verotuksessa. Tällaisessa tapauksessa on kuitenkin mahdollista luoda hybridijärjestelyitä ja hyötyä kahdenkertaisista vähennyksistä kuten edellisessä alaluvussa on osoitettu.

Kiinteän toimipaikan syntymisen edellytykset eroavat kansallisissa lainsäädännöissä. Hybridijärjestelyjen verotuksessa kiinteiden toimipaikkojen luoma verokohtelun eroavaisuus syntyy esimerkiksi siitä, että yrityksen pääliikkeen maassa sivuliikkeen katsotaan muodostavan kiinteän toimipaikan ja tulon kuuluvan tälle sivuliikkeelle, kun taas sivuliik-

¹⁵⁶ Rajamäki 2019

keen eri lainkäyttöalueen verotuksessa katsotaan, että kiinteää toimipaikkaa ei muodostu, jolloin menoa vastaava tulo jää verottamatta. Tämän lisäksi verokohtelun eroavaisuuden syntyminen vaatii, että pääliikkeen maassa ei veroteta kiinteän toimipaikan tuloa.¹⁵⁷

Kiinteisiin toimipaikkoihin liittyvän hybridijärjestelyn olemassaolosta voidaan esittää seuraava, yksinkertaistettu käytännön esimerkki¹⁵⁸:

”Lainkäyttöalueella A sijaitseva yksikkö omistaa suomalaisen C Oy:n ja harjoittaa liiketoimintaa lainkäyttöalueella B sijaitsevassa sivuliikkeessä. C Oy maksaa sivuliikkeelle korkosuorituksen ja voi vähentää sen verotuksessaan. Sivuliikkeen ei katsota muodostavan kiinteää toimipaikkaa lainkäyttöalueen B verotuksessa. Lainkäyttöalueella A sivuliikkeen katsotaan verotuksessa muodostavan kiinteä toimipaikka ja sivuliikkeen saama korkotulo kohdistetaan verotuksessa kiinteälle toimipaikalle. Lainkäyttöalueella A kiinteän toimipaikan tulo vapautetaan verosta. Sivuliikkeen saama korkotulo ei veroteta lainkäyttöalueella A eikä B.”

Tulon ja menon kohdistamiseen liittyvä hybridilain säännös eroaa edelliseen esimerkistä siten, että kiinteän toimipaikan katsotaan syntyvän molempien lainkäyttöalueiden verotuksessa. Myös tulon ja menon kohdistamiseen liittyvän säännöksen tavoitteena on estää suoritusten kierrättäminen sivuliikkeiden kautta etuyhteysrakenteessa.¹⁵⁹

Laskennallisilla suorituksilla tarkoitetaan esimerkiksi pää- ja sivuliikkeiden välillä tapahtuvaa suoritusta, joka ei ole maksu vaan jokin erä, jota tarvitaan menojen ja tulojen jakamiseen verotuksen järjestämisessä – yleensä minimoimisessa¹⁶⁰. Laskennallinen suoritus voi olla esimerkiksi sivuliikkeen suorittama laskennallinen korvaus rojalteista, joka perustuu esimerkiksi sivuliikkeen käyttämään tavaramerkkiin tai muuhun pääliikkeen omistamaan aineettomaan omaisuuteen¹⁶¹.

¹⁵⁷ Rajamäki 2019

¹⁵⁸ Rajamäki 2019

¹⁵⁹ HE 68/2019

¹⁶⁰ Rajamäki 2020

¹⁶¹ Rajamäki 2019

Kaksinkertaisia vähennyksiä voi syntyä myös pääliikkeen ja kiinteän toimipaikan välillä, samaan tapaan kuin alaluvussa 4.4. on esitetty. Kiinteisiin toimipaikkoihin liittyvän kaksinkertaisen vähennyksen tilanteessa kiinteä toimipaikka vähentää verotuksessaan menon ja pääliike omassa verotuksessaan vähentää saman menon. Olennaista tilanteessa on se, että yritykset tekevät saman vähennyksen eri tuloista¹⁶².

Kiinteitä toimipaikkoja koskeviin hybridisäännöksiin kuuluu myös säännös, jonka mukaan Suomessa olevan kiinteän toimipaikan tuloa verotetaan Suomessa myös tilanteessa, jossa Suomen ja toisen EU-valtion välillä on verosopimus, joka estäisi verotuksen. Tämä koskee tapauksia, joissa tuloa ei veroteta toisessa jäsenvaltiossa. Säännöksellä taklataan tilanne, jossa Suomen verotuksessa sivuliikkeen katsotaan muodostavan kiinteä toimipaikka toisessa jäsenvaltiossa, mutta toinen jäsenvaltio ei katso kiinteää toimipaikkaa muodostuvan. Säännös koskee tällä hetkellä ainoastaan Suomen ja Ranskan välisen verosopimuksen tilanteita¹⁶³. Säännöksellä voitaisiin siis estää edellä verosopimuskeinoteltua käsittelevässä kappaleessa mainittu tuplavähennys Ranskan ja Suomen välillä, jos hybridiyksikön kiinteän toimipaikan luonnehdinta tulkittaisiin kuten edellä. Suomella on tällä hetkellä määrätty verosopimuksilla kiinteän toimipaikan tuloon sovellettavasta vapautuksesta Ranskan ja Egyptin kanssa. Egyptin kanssa solmitun sopimuksen osalta vapautusmenetelmästä olisi mahdollista luopua ainoastaan muuttamalla verosopimusta.¹⁶⁴

Direktiivin ja hybridilain mukaista säännöstä vapautusmenetelmän sisältävistä verosopimuksista voidaan soveltaa ainoastaan EU:n jäsenvaltioiden välisiin verosopimuksiin. Säännöksen myötä verosopimusten määräyksiä ohitetaan, joka ei yleisesti ole mahdollista kansallisessa lainsäädännössä. EU-direktiivissä on tämän vuoksi nimenomaisesti

¹⁶² HE 68/2019

¹⁶³ Rajamäki 2020, HE 68/2019

¹⁶⁴ HE 68/2019

sovittu säännöksestä jäsenvaltioiden kesken, mutta direktiivissäkään ei ole voitu laajentaa säännöstä koskemaan muita kuin jäsenvaltioiden välisiä tilanteita verosopimusten ensisijaisuudesta johtuen.¹⁶⁵

¹⁶⁵ HE 68/2019

5 Johtopäätökset

Aggressiivinen verosuunnittelu, veronkierto, haitallinen verokilpailu ja muut tutkielmassa olennaiset käsitteet ovat keränneet viime vuosina huomiota niiden aiheuttamien globaalien ongelmien takia. Tässä tutkielmassa on tuotu esille aggressiivisen verosuunnittelun teoreettista luonnehdintaa ja aggressiivisen verosuunnittelun tapoja, joita monikansalliset yritykset hyödyntävät verosuunnittelussaan. Näihin tapoihin lukeutuvat muun muassa enenevässä määrin myös hybridijärjestelyt. Hybridit ovat monimutkainen kokonaisuus, ja lainsäädäntö niiden osalta on tullut juuri vuoden 2020 alusta voimaan. Tutkimustuloksia voidaan tulkita sen kautta, miten aggressiivista verosuunnittelua on pyritty luonnehtimaan verrattuna niin kutsuttuun tavalliseen verosuunnitteluun ja veronkiertoon.

Yhtenä tutkimustavoitteena oli selvittää, mitä on aggressiivinen verosuunnittelu, miten se eroaa niin kutsutusta normaalista verosuunnittelusta ja miten aggressiivinen verosuunnittelu asemoituu suhteessa veronkiertoon. Niin kutsuttu normaali verosuunnittelu on tutkimustulosten valossa laillista ja yleisesti hyväksyttyä. Aggressiivisen verosuunnittelun voidaan nähdä asemoituvan laillisen verosuunnittelun ja laittoman veronkierron väliin. On vaikeaa arvioida, onko aggressiivinen verosuunnittelu lähempänä veronkiertoa vai niin sanottua laillista verosuunnittelua. Näkisin kuitenkin, että aggressiivinen verosuunnittelu käsitteenä asemoituu lähemmäs veronkierron käsitettä. Moni valtio on myös rinnastanut veronkierron ja aggressiivisen verosuunnittelun käsitteet.

Aggressiivinen verosuunnittelu on kuitenkin tutkimustulosteni mukaan laillisesti hyväksyttävää, sillä aggressiivinen verosuunnittelu ei tunnuspiirteidensä perusteella riko lain sanamuotoa, vaan on toimintaa lain pykälän sisällä. Aggressiivinen verosuunnittelu voi olla kuitenkin lain hengen tai alkuperäisen tarkoituksen vastaista toimintaa, jolloin sen ei voida joka tilanteessa tulkita olevan eettisesti tai moraalisesti hyväksyttävää. Tämä riippuu kuitenkin hyväksyttävyyden tarkastelijan moraalikäsitteistä. Eettinen tarkastelu jätettiin tutkielmassa tarkoituksellisesti vähemmälle, sillä pääaiheen lisäksi eettisten vastuullisuuskysymysten tarkastelu olisi vaatinut huomattavasti laajemman tutkielman.

Aggressiivisen verosuunnittelun ja veronkierron välinen raja on tutkielmassa olennaisessa roolissa. Aggressiivinen verosuunnittelu ei riko lakia eikä lain sanamuotoa, mutta haastaa lain takana olevaa lain syvempää tarkoitusta ja henkeä. Aggressiivisen verosuunnittelun raja veronkiertoon voidaan vetää liiketoiminnallisiin perusteisiin, niiden olemassaoloon ja perusteluiden pitävyyteen. Jotta aggressiivinen verosuunnittelujärjestely voitaisiin tulkita veronkieroksi, tulisi järjestelyltä puuttua riittävät liiketaloudelliset perusteet tai verovelvollisen perusteluiden liiketoiminnallisten syiden olemassaolosta tulisi olla riittämättömät.

Monikansalliset yritykset ovat hyödyntäneet verosuunnittelussaan monia aggressiivisen verosuunnittelun tunnusmerkkejä sisältäviä metodeja. Tutkielmassa on käsitelty siirtohinnoittelua, verosopimuskeinottelua, alikapitalisointia ja kaikista laajimmin hybridijärjestelyjä. Menetelmien kautta on saavutettu huomattavia veroetuja ja samalla aiheutettu mittavia vahinkoja ja veromenetyksiä valtioille. Menetysten laajuutta on haastavaa arvioida, mutta joidenkin arvioiden mukaan esimerkiksi Suomessa haitallisia vaikutuksia verotulojen menettämisen kautta syntyy 180–450 miljoonaa euroa vuodessa. Tämä arvio ei sisällä välillisiä vaikutuksia, kuten kerrannaisvaikutuksia haitallisesta verokilpailusta. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään yleisimpiä metodeja, joita monikansalliset yhtiöt käyttävät verosuunnittelussaan. Yleisimpiä metodeja on avattu tutkielman käytäntöosassa ja yhtenä tuloksena voidaan todeta, että BEPS-hankkeen toimintaehdotukset ovat vaikuttaneet EU- ja kansallisen lainsäädännön syntymiseen. Metodien käyttöä on rajoitettu lainsäädännön avulla paljon, ja uusin esimerkki tästä ovat hybridilain säännökset.

Aggressiivista verosuunnittelua vastaan alettiin tehdä enemmän toimenpiteitä 2000-luvun alussa. OECD:n hankkeet ovat vaikuttaneet huomattavasti EU-lainsäädännön ja sitä kautta kansallisen lainsäädännön kehittymiseen. OECD:n ja EU:n aggressiivisen verosuunnittelun kitkemiseksi tehtyjen toimien sekä kansallisten hankkeiden voidaan tulkita tavalla tai toisella kaventaneen ja pyrkivän kaventamaan laillisen verosuunnittelun ja lait-

toman veronkierron rajaa. Viimeisimpänä merkittävänä hankkeena tutkielmassa on käsitelty hybridilakia, joka on säädetty rajoittamaan monikansallisten yritysten aggressiivista verosuunnittelua.

Hybridijärjestelyt yhdistetään yleisesti aggressiiviseen verosuunnitteluun. Hybrideitä hyödyntämällä pyritään pääsemään verotuksellisesti hyödylliseen asemaan esimerkiksi tuplavähennyksiä käyttäen tai verottamattajättämistilanteiden avulla. Yleisin hybridien käyttötapa on rahoitusjärjestelyihin liittyvien hybridijärjestelyiden hyödyntäminen, jolloin käytetään hyväksi eri lainkäyttöalueiden luonnehdintaa rahoitusinstrumenteista. Monikansalliset yritykset voivat hyödyntää myös maakohtaisia tulkintaeroja yhtiöiden luonteesta läpikulkuyksikköinä tai kiinteiden toimipaikkojen käsittelyä verotuksessa. Hybridien ilmenemismuotoja on monia, mutta oleellista tutkielmassa käsiteltyjen tilanteiden yhteydessä on hybridien yleinen käyttö verovelvollisen aggressiivisen verosuunnittelun välineenä. Hybridijärjestelyjä hyödyntäen on pyritty välttymään verorasitteelta kansainvälisessä rajat ylittävissä tilanteissa, ja tätä varten on luotu uutta sääntelyä EU-alueelle.

Tulevaisuudessa hybridijärjestelyjä koskien on varmasti odotettavissa uuden oikeuskäytännön syntymistä, minkä seurauksena huomataan, toimivatko säännökset EU:n taistelussa aggressiivista verosuunnittelua vastaan. Lisää toimia aggressiivisen verosuunnittelun taklaamiseksi on varmasti tulossa myös jatkossa. Ongelmia ja haasteita kansainvälisessä verotuksessa riittää, ja ideoita niiden poistamiseksi on esitetty runsaasti. Voidaan vain arvailla, mihin suuntaan tulevaisuuden aggressiivinen verosuunnittelu kehittyy. Voidaan pohtia, viedäänkö verosuunnittelumetodeilta lainsäädäntötyön seurauksena pohja ja päättyykö aggressiivisen verosuunnittelun aikakausi kokonaan? Todennäköisempää kuitenkin on, että aggressiivinen verosuunnittelu muuttaa muotoaan. Uskonkin, että yritykset pyrkivät myös tulevaisuudessa keksimään keinoja verotaakkansa pienentämiseksi.

Lähteet

Andersson E. & Penttilä S. (2014) Elinkeinoverolain kommentaari. 2014 Alma Talent Oy (ISBN 978-952-14-2201-0ry 2020).

Blomeyer & Sanz .(2013). European Initiatives on Eliminating Tax Havens and Offshore Financial Transactions and the Impact of These Constructions on the Union's own Resources and Budget. Policy Department Budgetary Affairs. Bryssel: European Union. Noudettu 8-2-2017 osoitteesta <http://www.europarl.europa.eu/studies>

Bryan, D., Rafferty, M. & Wigan, D. (2017). Capital Unchained: Finance, Intangible Assets and The Double Life of Capital in the Offshore World. Review of International Political economy [online] 24: 1. Noudettu 18-3-2017 osoitteesta <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09692290.2016.1262446>

Carrero J. & Seara A. (2016) The Concept of 'Aggressive Tax Planning' Launched by the OECD and the EU Commission in the BEPS Era: Redefining the Border between Legitimate and Illegitimate Tax Planning. Intertax Vol.44. Issue 3. Kluwer Law international B.V. Hollanti

Devereux, M.P., Lockwood, B. & Redoano, M. (2008). Do Countries Compete Over Corporate Tax Rates? Journal of Public Economics, [online] 92:5-6, s.1210.1235. Noudettu 21-4-2020 osoitteesta http://www.sbs.ox.ac.uk/sites/default/files/Business_Taxation/Events/conferences/2014/iipf_summer_school/devereux-lockwood-redoano.pdf

Dharmapala, D. (2008). What Problems and Opportunities are Created by Tax Havens? Oxford Review of Economic Policy [online] 24:4. s. 661-697. Noudettu 15-4-

2017 osoitteesta: http://econpapers.repec.org/article/oupoxford/v_3a24_3ay_3a2008_3ai_3a4_3ap_3a661-679.ht

Dharmapala, D. & Hines, J.R. (2009). Which Countries Become Tax Havens? *Journal of Public Economics* [online] 93:9-10, s.1058-1068. Noudettu 10-12-2016 osoitteesta: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S004727270900084X>

Euroopan komissio. (2017). Aggressive tax planning indicators. Working paper n.71. - Final report. Luxemburg. Noudettu 21-4-2020 osoitteesta <https://op.europa.eu/fi/publication-detail/-/publication/5530eced-2283-11e8-ac73-01aa75ed71a1>

Euroopan komissio. (2016). Taxation Trends in the European Union. [online] Publications Office of the European Union, Luxemburg. Noudettu 13-3-2017 osoitteesta. http://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2016/econ_analysis_report_2016.pdf

Euroopan komissio. (2012). Commission recommendation of 6.12.2012 on aggressive tax planning. Noudettu 15-1-2020 osoitteesta https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/docs/body/c_2012_8806_en.pdf

Euroopan unionin neuvosto. (2020). EU:n luettelo yhteistyöhaluttomista lainkäyttöalueista. Noudettu 27-2-2020 osoitteesta <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/eu-list-of-non-cooperative-jurisdictions/>

Fuest, C., Spengel C., Finke, K., Heckenmeyer, J.H., & Nusser, H. (2013). Profit Shifting and "Aggressive" Tax Planning by Multinational Firms: Issues and Options for Reform. *Discussion Paper* 13-078, 5:3, s. 307-324.

Finnwatch. (2016). Jäävuorta mittaamassa – Arvioita aggressiivisen verosuunnittelun laajuudesta Suomessa. <https://finnwatch.org/images/pdf/jaavuori.pdf>

Finnwatch. (2013). Ei tietoja, ei tuloja? https://finnwatch.org/images/ei_tietoja_finnwatch.pdf

Gravelle, J.G. (2020) Issues in International Corporate Taxation: The 2017 Revision [online] Washington, DC: Congressional Research Service. Noudettu 14-4-2020 osoitteesta <https://fas.org/sgp/crs/misc/R45186.pdf>

Gravelle, J.G. (2015) Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion. [online] Washington, DC: Congressional Research Service. Noudettu 13-3-2017 osoitteesta: http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2387&context=key_workplace

Gravelle, J.G. (2014). International Corporate Tax Rate Comparisons and Policy Implications [online] Washington, DC: Congressional Research Service. Noudettu 13-3-2017 osoitteesta http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2219&context=key_workplace

Hallituksen esitys 68/2019 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden rajat ylittävien hybridijärjestelyjen verotuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Helminen M. (2020). Kansainvälinen verotus. [online]. Helsinki. Alma Talent Oy. ISBN 978-952-14-2352-9. [https://fokus-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/DABBXXB-TAFHBG#kohta:KANSAINV\(\(c4\)LINEN\(\(20\)VEROTUS/piste:t7](https://fokus-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/DABBXXB-TAFHBG#kohta:KANSAINV((c4)LINEN((20)VEROTUS/piste:t7)

Helsingin Sanomat. (2017). Verottaja on tutkinut Panaman papereiden perusteella kymmeniä suomalaisia – veroparatiisivuodon tutkinta on ottanut kesän aikana

ison harppauksen eteenpäin. Noudettu 5-1-2020 osoitteesta

<https://www.hs.fi/talous/art-2000005300686.html>

HMRC. (2015). Improving Large Business Tax Compliance. Consultation document.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/447313/Improving_Large_Business_Tax_Compliance.pdf

Jones, C. & Temouri, Y. (2015). The Determinants of Tax Haven FDI. Journal of world business 51 [online]. Noudettu 22-4-2017 osoitteesta

http://ac.elscdn.com/S1090951615000772/1-s2.0-S1090951615000772-main.pdf?_tid=f3fd36d6-2688-11e7-b29c0000aacb35d&ac-dnat=1492775711_6eeac1f83d87dec29331798ce8e9c3d6

Järvenoja M. (2015). Epävarmuuden hallinta verosuunnittelussa. Oikeustiede–Jurisprudentia XLVIII:2015. s.75-148. <https://www.edilex.fi/oikeustiede/16726.pdf>

Kari, S. & Ropponen, O. (2014). Yksi tulo, monta verottajaa. VATT Policy Brief 2. Noudettu 17-2-2020 osoitteesta: [http://vatt.fi/docu-](http://vatt.fi/documents/2956369/3012241/vatt_policybrief_22014.pdf/13486330-b6c5-4969-9a58-7d6abf49ce3c)

[ments/2956369/3012241/vatt_policybrief_22014.pdf/13486330-b6c5-4969-9a58-7d6abf49ce3c](http://vatt.fi/documents/2956369/3012241/vatt_policybrief_22014.pdf/13486330-b6c5-4969-9a58-7d6abf49ce3c)

Knuutinen, Reijo. (2020). Verosuunnittelun oikeudelliset ja yhteiskunnalliset rajat. Alma talent Oy. ISBN 978-952-14-3873-8

Knuutinen, Reijo (2015). Mitä on ns. aggressiivinen verosuunnittelu? Verotus 1/2015, s. 5–19. Kustannus Oy Verotus.

Knuutinen, Reijo. (2014). Verotus ja yrityksen yhteiskuntavastuu. Helsingin seudun kauppakamari. ISBN 978-952-246-241-1

- Knuutinen, Reijo. (2013). Verotuksen minimointi ja yrityksen yhteiskuntavastuu. Verotus 2/2013. s. 177. Kustannus Oy Verotus
- Knuutinen, Reijo. (2012). Verosuunnittelua vai veron kiertämistä. Alma Talent 325 s. ISBN 978-952-63-0443-4.
- Kosonen, K. (2013). Veroparatiisit, verosuunnittelu ja veronkierto. Kansantaloudellinen aikakauskirja 109:3. s. 383-398. [online]. Noudettu 3-2-2020 osoitteesta <http://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2014/09/Kosonen.pdf>
- Kröger, Outi (2004). Kansainvälinen yhteistyö haitallisen verokilpailun estämiseksi. VATT keskustelunaloitteita 347. [online]. Helsinki. Noudettu 23-2-2017 osoitteesta: <https://www15.uta.fi/kirjasto/pdf/pdfkirjat/Keskustelualoite347.pdf>. ISBN 951-561-515-1
- Keightley, M.P. & Stupak, J.M. (2014). U.S. International Corporate Taxation: Basic Concepts and Policy Issues. Washington, DC: Congressional Research Service. Noudettu 13-3-2017 osoitteesta http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/key_workplace/1355/?utm_source=digitalcommons.ilr.cornell.edu%2Fkey_workplace%2F1355&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages
- Lönblad Siru. (2019). Oikeuksien väärinkäytön kielto ja veron kiertäminen (referee-artikkeli). Verotus 3/2019, s. 290–303. Kustannus Oy Verotus. ISSN 0357-2331
- Lönblad Siru. (2019). Veron kiertämisen estäminen muuttuvassa toimintaympäristössä. Verotus 1/2019. s.62. Kustannus Oy Verotus

Malmgren M. & Myrsky M. (2017) Kansainvälinen henkilö ja yritysverotus. Alma talent Oy. ISBN 978-952-14-2342-0

Máté, Z.G. (2011) Increasing Corporate Tax Competition in Europe. Közgazdász Fórum 14:103. s. 19-30. Noudettu 10-3-2017 osoitteesta <http://search.proquest.com/openview/05f79ba6003197f10f5cd33963e2aa20/1?pq-origsite=gscholar&cbl=626451>

Myrsky, Matti (2011). Ennakkopäätökset verotuksessa. Alma Talent Oy. ISBN 978-952-14-2473-1

Neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164.

Neuvoston direktiivi. (EU) 2018/822.

OECD. (2020) Table II.1. Statutory corporate income tax rate. Noudettu 15-3 -2020 osoitteesta https://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=Table_II1

OECD. (2020). International collaboration to end tax avoidance. Noudettu 21-4-2020 osoitteesta <https://www.oecd.org/tax/beps/>

OECD. (2020). BEPS Actions. Noudettu 21-4-2020 osoitteesta <https://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions/>

OECD. (2016). Tax Policy Reforms in the OECD 2016. Pariisi: OECD Publishing Paris. Noudettu 10-2-2017 osoitteesta <http://dx.doi.org/10.1787/9789264260399-en>. ISBN 978-92-64-26039-9

- OECD. (2015) Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements, Action 2 - 2015 Final Report. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. OECD Publishing. Pariisi. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264241138-en>
- OECD (2014). Action 6, Preventing the Granting of Treaty Benefits in Inappropriate Circumstances. Noudettu 5-2-2017 osoitteesta <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/2315331e.pdf?expires=1488801816&id=id&accname=guest&checksum=5DC3E83C55D80BEB7238AC1CE08186C8%0A>
- OECD (2013). Addressing Base erosion and Profit Shifting. OECD Publishing: Pariisi. http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/addressing-base-erosion-and-profit-shifting_9789264192744-en
- OECD (2012). Hybrid Mismatch Arrangements. Tax Policy and Compliance issues. OECD Publishing: Pariisi <https://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/hybridmismatcharrangementstaxpolicyandcomplianceissues.htm>
- OECD (2007). Haitallinen verokilpailu: esille nouseva globaali kysymys. Pariisi: Organisation for economic Co-operation and development. Suomennos: Anders Colliander. Noudettu 14-3-2017 osoitteesta http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/haitallinen-verokilpailu_9789264064874-fi
- OECD (2006). Third Meeting of The OECD Forum on Tax Administration. Final Seoul Declaration. Noudettu 28-4-2020 osoitteesta <https://www.oecd.org/tax/administration/37463807.pdf>
- OECD (1998). Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue. Pariisi: Organisation for economic Co-operation and development. Noudettu 13-1-2017 osoitteesta <https://www.oecd.org/tax/transparency/44430243.pdf>

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624

Pankakoski, Katriina. (2018). Tavaramerkin siirtohinnoittelu. Etuyhteysliiketoimen markkinaehtoisen hinnoittelun rajat [Väitöskirja, Vaasan yliopisto]. ISBN 978-952-476-798-9. https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-798-9.pdf

Rajamäki, Anu. (2019) Eräiden hybridijärjestelyn verotusta koskevat säännökset. Veropintopäivät 2019 julkaisu. Suomen verotarkastajat SVT ry. Aikakausjulkaisu verotus. Helsinki 2019

Rajamäki, Anu. (2015). Hybridijärjestelyt BEPS-hankkeessa ja EU:ssa. Verotus-lehti 3/2015. Kustannusosakeyhtiö Verotus. Porvoo. ISSN 0357-2231

Team Finland. (2014). Siirtohinnoittelu, Opas kansainvälistyvälle yritykselle. Noudettu 30-1-2017 osoitteesta http://team.finland.fi/documents/10616/1098657/J1714_Team+Finland+Siirtohinnoitteluopas_net.pdf/377884d6-50bd-4806-84ea-6ad4006a814e?version=1.0

Teather, R. (2002). Harmful Tax Competition? Economic Affairs 22:4 58-63.

The Guardian. (2007). Bananas to UK via the Channel islands? It pays for tax reasons. <https://www.theguardian.com/business/2007/nov/06/12>

Tikka, Kari S. (1972). Veron minimoinnista. Helsinki: Förlagsbolaget Judex Kustannusyhdistö, 348 s. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisu B-sarja N:o 165. ISBN 951-9037-03-9.

Vella, J. (2015). Corporate tax Practices and Aggressive Tax Planning in the EU. Bryssel: Euroopan parlamentti, 2015. Noudettu 18-4-2020 osoitteesta [http://www.euro-parl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/563446/IPOL_IDA\(2015\)563446_EN.pdf](http://www.euro-parl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/563446/IPOL_IDA(2015)563446_EN.pdf)

Verohallinto (2014). Verosuunnittelua vai veron kiertämistä. Verohallinnon syventävä vero-ohje. Noudettu 13-2-2017 osoitteesta https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Verosuunnittelua_vai_veron_kiertamista

Viemerö, V. (2006) "Aggressio ja aggressiivisuus", Tieteessä tapahtuu, 24(3). Noudettu 5-3-2020 osoitteesta <https://journal.fi/tt/article/view/56593>

Wikström K., Urpilainen M. & Ossa J. (2015). Vero-oikeuden yleiset opit. Kauppakamari . ISBN9789522463418

Yleisradio. (2016). KHO: Sinebrychoffin omistajalla Carlsbergillä ei ollut oikeutta korkovähennyksiin Suomessa. Noudettu 23-1-2020 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-8893112>

Zucman, Gabriel (2015). The Hidden Wealth of Nations. The Scrouge of Tax Havens. Chicago, Yhdysvallat: The University of Chicago Press, 2015. ISBN-13: 978-0-226-24556-0

Oikeustapausluettelo

Korkein hallinto-oikeus

5.2.2008 taltio 161	KHO 2008:6	32-34
10.5.2017 taltio 2227	KHO 2017:78	33-34
19.5.2016 taltio 2147	KHO 2016:71	48
3.7.2014 taltio 2117	KHO 2014:119	57

EUT

12.9.2006	C-196/04 Cadbury Schweppes ja Cadbury Schweppes Overseas	32, 36
-----------	---	--------